

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Ι' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1961 | ΑΡΙΘ. 22

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ

Α'.

Ὁ ποιητὴς Χέμπελ ἔγραψε κάποτε μελαγχολικῶς τὰ ἐξῆς: «Καὶ αὐτός, ὁ ὁποῖος εἶμαι, χαιρετᾷ θλιμμένους αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἠδυνάμην νὰ εἶμαι». Παρομοίαν μελαγχολίαν ἐκδηλώνει καὶ ὁ Σπίντμπεργκ μὲ τοὺς ἐξῆς στίχους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν μορφὴν προσευχῆς: «Ὡ! εὐλόγησον τὸν ἑαυτόν μου, ὅστις ὑπέφερε πολὺ ἀπὸ τὸν πόνον, τὸν ὁποῖον γεννᾷ ἡ σκέψις, ὅτι οὗτος δὲν δύναται νὰ εἶναι αὐτός, τὸν ὁποῖον θέλει».

Πᾶς ἄνθρωπος αἰσθάνεται, ὅτι δὲν εἶναι αὐτός, πού θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι. Κατανοεῖ, ὅτι ἡ συγκρότησις τῆς προσωπικότητός του δὲν εἶναι ἀφίξις εἰς τὸ τέλος. Οὐδέποτε ἐκεῖνο, πού ἐπετύχομεν, εἶναι τὸ οὐσιῶδες, τὸ οὐσιῶδες εἶναι ἐκεῖνο, πρὸς τὸ ὁποῖον τείνομεν. Ὁ παρακολουθῶν τὴν ἀνθρῶσιν μιᾶς προσωπικότητος, ὅσον καὶ ἐὰν αὕτη εἶναι ἐκλεκτή, πάντοτε θὰ ἀνακαλύπτῃ εἰς αὐτήν, νέας κάλυκας, αἱ ὁποῖαι ἀναμένουν τὴν ἐμφάνισιν μιᾶς νέας ἐαρινῆς αὐγῆς, διὰ νὰ ἀνοίξουν τὰ δροσερὰ τους πέταλα.

Πᾶς τις λοιπὸν ἔχει ἀνάγκην νὰ τελειοποιήσῃ τὴν προσωπικότητά του, νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἄρτιος καὶ πλήρης ἄνθρωπος.

Γεννᾶται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα: Πῶς ὁ ἄνθρωπος θὰ γίνῃ κατὰ τὸ δυνατόν ὠλοκληρωμένη προσωπικότης; Τί διδάσκει σχετικῶς ἡ ψυχολογία; Καὶ ποῖος εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ ρόλος τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας;

Εἰς τὸ παρὸν μάθημα θὰ δώσωμεν ἀκριβῶς ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα.

Ποῖα εἶναι ἐν πρώτοις τὰ δεδομένα τῆς νεωτέρας ψυχολογίας καὶ παιδαγωγικῆς περὶ τῆς προσωπικότητος; Κατὰ τὰ δεδομένα ταῦτα, τὰ ὁποῖα εἰστόχως συγκεφαλαιεῖ ὁ γάλλος Edmond

Rochediu, ἡ προσωπικότης εἶναι ἡ συνισταμένη, ἄρμονικὴ σύνθεσις, ὀργάνωσις καὶ ἐνότης τῶν ἐσωτερικῶν ἡμῶν καταστάσεων καὶ ψυχικῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τέσσαρας κυρίως ομάδας. Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν τὰ τέσσαρα ἐπὶ μέρους «ψυχολογικὰ ἐγῶ», ἥτοι α') τὸ σωματικὸν ἐγῶ, β) τὸ κοινωνικὸν ἐγῶ, γ) τὸ χρονικὸν ἐγῶ, ὅπερ εἶναι ἀπόρροια τοῦ παρελθόντος ἡμῶν καὶ δ') τὸ πρὸς τὸ μέλλον ἐστραμμένον χρονικὸν ἐγῶ.

Τὸ σωματικὸν ἐγῶ εἶναι τὸ σύνολον τῶν ψυχικῶν γεγονότων καὶ ἐκδηλώσεων, αἱ ὁποῖαι ὡς αἰτίαν τῶν ἔχουν τὴν σωματικὴν καὶ ὀργανικὴν κατάστασιν. Ὡς γνωστόν, ὁ ἄνθρωπος εἶναι, θεωρεῖται σήμερον ὡς μία ψυχοσωματικὴ ἐνότης. Ἐπομένως ἡ σωματικὴ κατάστασις (λ.χ. εὐεξία, καχεξία, εὐδιαθεσία, ἀδιαθεσία κ.λ.π.) ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς πνευματικῆς καὶ ἀποτελεῖ τὴν φυσιολογικὴν καὶ ὀργανικὴν βάσιν τῆς προσωπικότητος.

Τὸ κοινωνικὸν ἐγῶ εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν ψυχικῶν καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὡς κοινωνικὸν ὄν, ἔχει ποικίλας σχέσεις πρὸς τὸ κοινωνικὸν του περιβάλλον. Πολλὰ ψυχικὰ ἀνωμαλῖαι (λ.χ. ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, τὸ αἶσθημα τῆς κατωτερότητος καὶ τῆς μειονεξίας, ἡ δειλία, ἡ στριφνότης τοῦ χαρακτήρος, ἡ σκληρότης κ.λ.π.) ὀφείλονται πολλάκις εἰς τὴν ἔλλειψιν ὀμαλῆς ἀναπτύξεως τοῦ κοινωνικοῦ ἐγῶ ἕνεκα λ.χ. πνευματικῆς στενότητος τοῦ περιβάλλοντος, ἐλλείψεως ἀγάπης καὶ στοργῆς ἐν αὐτῷ, ἐκουσίας ἢ ἀσυνειδήτου αὐταρχικότητος τῶν προσωπικότητων, πού ὑπάρχουν ἐν τῷ περιβάλλοντι κ.ο.κ. Ἐπειτα τὸ χρονικὸν ἐγῶ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπόρροια τῆς ζωῆς τοῦ παρελθόντος, δημιουργεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνδέεται διὰ μυρίων νημάτων μετὰ τὸ παρελθόν του. Αἱ ἐκ τοῦ παρελθόντος συνειδηταὶ ἢ ἀσυνειδητοὶ ἀναμνήσεις, πολλαὶ τῶν ὁποίων ἔχουν τὰς ρίζας τῶν εἰς τὰς συναισθηματικὰς ἐμπειρίας τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἶναι σπουδαῖα, στοιχεῖα τῆς προσωπικότητος, πού ἐπιδρῶν ποικιλοτρόπως ἐφ' ἡμᾶς. Αἱ συνειδηταὶ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος ἔχουν σχέσιν μετὰ τὴν μνήμην. Περὶ τῶν ἀσυνειδήτων ἀναμνήσεων ὀμιλεῖ σήμερον εὐρύτατα ἡ «ψυχολογία τοῦ βάθους», ἡ ὁποία τονίζει, ὅτι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ἐμφωλεύουν καὶ δροῦν μετὰ δυναμισμού ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἀσυνειδητοὶ ἐντυπώσεις

τοῦ παρελθόντος, ἀνάγουςαι τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς αὐτὴν τὴν νηπιακὴν καὶ παιδικὴν ἡλικίαν. Λοιπὸν τὸ σύνολον τῶν ψυχικῶν καταστάσεων, αἱ ὁποῖαι δημιουργοῦνται ἀπὸ τὰς συνειδητὰς καὶ ἀσυνειδήτους ἀναμνήσεις, εἶναι τὸ ἐκ τοῦ παρελθόντος ἀπορρέον χρονικὸν ἐγὼ. Καὶ τὸ πρὸς τὸ μέλλον ἐστραμμένον χρονικὸν ἐγὼ εἶναι οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Τὸ ἐγὼ τοῦτο εἶναι τὸ σύνολον τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μὲ τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὠρισμένας βλέψεις καὶ σκοποὺς διὰ τὸ μέλλον. Ἡ τάσις τοῦ ἀνθρώπου νὰ πραγματοποιήσῃ διαφόρους ἀξίας καὶ ἰδανικὰ ἀφορᾷ πάντοτε εἰς τὸ μέλλον. Τὰ προγράμματα τῆς ζωῆς, τὰ προβάλλοντα κανόνας διὰ τὴν ζωὴν κανονιστικὰ αἰτήματα, αἱ δεοντολογικαὶ ἀπαιτήσεις καὶ αἱ βαθυτέραι τάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως συνεργάζονται καὶ συμβάλλονται εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ στοιχείου αὐτοῦ τῆς προσωπικότητος.

Τὰ τέσσαρα ἐπὶ μέρους ψυχολογικὰ ἐγὼ, περὶ τῶν ὁποίων ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, οἱ συστατικοὶ οὔτοι παράγοντες τῆς προσωπικότητος εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι αὐτοτελεῖς ὁλότητες, ρίζικῶς κεχωρισμένοι καὶ διακεκριμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀποτελοῦσαι ἀπλῶς ἓν ἄθροισμα, ἀλλ' εἶναι διάφοροι ἀπόψεις καὶ ἐκφάνσεις τῆς ἐνιαίας προσωπικότητος, συναφίνουσαι καὶ συναπαρτίζουσαι ἓν ἐνιαῖον συνολικὸν Ἐγὼ, μίαν ὀργανικὴν ὁλότητα. Εἰς τὴν ὑγιᾶ καὶ ἰσόρροπον προσωπικότητα τὰ στοιχεῖα ταῦτα συναναπτύσσονται ἀρμονικῶς, διότι, ὡς λέγει ὁ Foerster, ἡ «προσωπικότης εἶναι συγκέντρωσις». Ὅσον ἡ συνανάπτυξις καὶ συνένωσις αὐτῶν εἶναι πληρεστέρα καὶ ἀρμονικωτέρα καὶ ἄνευ συγκρούσεων καὶ ὅσον ταῦτα κατανέμονται δικαίως καὶ σαφῶς εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἄνευ ὑπετροφικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐνὸς εἰς βᾶρος τῶν ἄλλων, τόσον ἡ προσωπικότης καθίσταται τελειότερα.

Εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον τοῦ «Ἐφημερίου» θὰ ἴδωμεν πῶς τὸ ὀρθόδοξον μορφωτικὸν ἔργον ὑποβοηθεῖ τὴν δημιουργίαν ὠλοκληρωμένων προσωπικοτήτων.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΥΜΝΩΔΙΑ ΚΑΙ ΥΜΝΩΔΟΙ

“ΨΑΛΛΑΤΕ ΣΥΝΕΤΩΣ,,

Ἰδιαίτερα σημασία θὰ ἀποδοθῆ καὶ σύντονος ἐπιμέλεια θὰ ἐπιδειχθῆ εἰς τὸ ζήτημα τῆς εὐκρινοῦς, ὀρθῆς καὶ κατ’ ἔννοιαν ἀπαγγελίας τῶν ἱ. ὕμνων. Δὲν εἶναι πλέον ἀνεκτὰ σφάλματα ἀναγνώσεως καὶ στίξεως, παραμορφώνοντα τὴν ἔννοιαν τῶν ὑπερόχων κειμένων τῆς ὕμνογραφίας μας. Καὶ εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ ἀκούωμεν, φέρ’ εἰπεῖν, τὴν γνωστὴν Καταβασίαν, ἐκτελουμένην μὲ τὴν ἀκόλουθον στίξιν καὶ τονισμόν: «θίασον συγκροτήσαντας—πνευματικὸν στερέωσον...», ἢ τῆς λαμβικῆς: «ἰμερτὸν ἐξέφηρε σὸν πανοβλίω—ἦχω Πατῆρ...» κ.τ.τ. Εἶναι ἐξοργιστικὰ καὶ διὰ τὸν μετριώτερας μορφώσεως εὐμοιροῦντα ἀκροατῆρ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀσεβῆ.

Χωρὶς ρινοφωνίας, ἔπειτα, καὶ «βοὰς ἀτάκτους», ὡς διακελεύονται οἱ ἱ. Κανόνες.

Ὡς ἔχομεν ἤδη τονίσει, ἐν ἐκ τῶν σπουδαιότερων αἰτίων, ἢ ἀκριβέστερον ἀφορμῶν, αἵτινες δημιουργοῦν τὴν μεγάλην δυσφορίαν καὶ τοῦτ’ αὐτὸ ἀπέχθειαν, παρὰ πολλοῖς σήμερον, ἐναντὶ τῆς ὑπερόχου Βυζ. Μουσικῆς εἶναι ἡ κακὴ, ἔρρινος καὶ ἀμανοειδῆς ἐκτέλεσις τῶν ὕμνων, χωρὶς καλὴν ἄρθρωσιν, ἀλλὰ μὲ πλημμυελῆ ἀπαγγελίαν, ἢ ὁποία κυριολεκτικῶς «ξεσχίζει τὰ αὐτιά» τῶν ἐκκλησιαζομένων, ἀντὶ νὰ τὰ «κατακηλῆ». Μὲ κινήσεις, ἐξ ἄλλου, ὑπερβολικὰς χειρῶν καὶ κεφαλῆς, κραυγὰς ἀδικαιολογήτους, μορφασμοὺς ἀναρμόστους διὰ τὸν ἱερόν χώρον καὶ τὸν χρόνον τῆς Θ. λατρείας ἀδικεῖται μεγάλως τὸ κάλλος τῶν μελισταγῶν ὕμνων. Σπουδαῖον ρόλον παίζει ἡ εὐλαβῆς, ἡρεμὸς καὶ γαληνιαία παράστασις τοῦ ὕμνοδοῦ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ἱεροῦ μέλους. Ἡ παράστασις τοῦ ψάλτου κατανύσσει καὶ ἠλεκτρίζει, ἢ, ἀντιθέτως, ἐνοχλεῖ καὶ ἀπωθεῖ. Ὁ προμνημονευθεὶς Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κων/νος ἐθεωρεῖτο ὑπόδειγμα καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο· ἐφαλλεν ἀκίνητος εἰς τὸ στασίδιον καὶ μόνον τὰ χεῖλη ἐκινουῖντο. Ὡς ἐλέχθη περὶ αὐτοῦ, «ἦτο ὄνομαστός διὰ τὴν μελωδικότητα αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἐν τῷ ψάλλειν ἀκίνησιν». Ὅντως, παρεῖχε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι π ρ ο σ η ὑ-

χε το μελωδικῶς. Καὶ συνεχίνει, διότι ἐκίνει εἰς λατρευτικὴν ἀνάτασιν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκροατοῦ.

Ἄλλὰ, ἀκόμη, ἀπαιτεῖται ἰδιάζουσα προσοχή, ἵνα κατὰ τὴν μουσικὴν ἀνάγνωσιν ἀποφεύγηται ἡ κατάτμησις τῶν λέξεων τοῦ κειμένου δι' ἐνδιαμέσων ἀκαίρων ἀναπνοῶν, διότι τοιοῦτοτρόπως ἀλλοιοῦται ἡ ἔννοια τοῦ τροπαρίου, δυσχεραίνεται δὲ κατὰ πολὺ ἡ παρακολούθησις τῶν νοημάτων ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαζομένου πιστοῦ. Τοῦτο ὀλίγοι μόνον, δυστυχῶς, ἱεροφάλται, ἀλλὰ καὶ κληρικοί προσέχουν σήμερον. Προϋποθέτει καὶ γνώσεις καὶ ἄσκησιν ἐνδελεχῆ.

Ἄς προστεθῆ συναφῶς ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐξῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μεγάλως ἀδικεῖται καὶ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὁποίου ἐπιδεικνύεται μεγάλη ἀσέβεια, εἶναι τὸ Ἄποστολικὸν ἀνάγνωσμα τῆς Θ. Λειτουργίας ἀπὸ μέρους πολλῶν, ἀτυχῶς, ἱεροφαλτῶν, τοὺς ὁποίους μὲ πόνον ψυχῆς καὶ δικαίαν ἀγανάκτησιν ὁ «ἅγιος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων» Ἄλεξ. Παπαδιαμάντης, ἐχαρακτήριζε διὰ τῆς φράσεως: «οὐλαμὸς ἀκαταρτίστων Ἱεροφαλτῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ξεύρουν τί λέγουν...».

Μεγαλομάρτυς, ὄντως, τῆς ἀμαθείας ἱεροφαλτῶν καὶ κανοναρχῶν καταντᾷ ὁ Ἄπόστολος εἰς τὰ στόματα τῶν τοιούτων κατὰ τὴν θ. λατρείαν. Τὸ ἐλεγκτικὸν ἐκεῖνο καὶ παροιμιῶδες καταστάν: «γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;» (Πρξ. 8,30) θὰ ἤρμωζεν εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Κατακρεουργεῖται ὅθεν, κυριολεκτικῶς, ἀπὸ βεβήλους «ἐκτελεστάς» του τὸ θεόπνευστον κείμενον.

Ἡ ἐσφαλμένη ἀνάγνωσις ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ «ἀνεβοκατεβάσματα», ἢ τοὺς κωμικοὺς, ἐνίοτε, λαρυγγισμοὺς καὶ τὰ ἀνούσια «ἐμμελῆ λιγύσματα», περὶ ὧν μετὰ δυσφορίας ὠμίλει ὁ θεολόγος Γρηγόριος. Τὸ κείμενον τῶν Ἐπιστολῶν καὶ Πράξεων τῶν Ἀποστόλων δέον νὰ ἀναγινώσκειται μὲ τὴν λεγομένην «ἐμμελῆ ἀπαγγελίαν», λιπῶς, ἀπερίττως, σεμνοπρεπῶς, ἐδκρινῶς καὶ κατ' ἔννοιαν, μετὰ προηγουμένην, ἀφ' ἐσπέρας, μελέτην τοῦ ἰ. κειμένου, ὑπὸ τοῦ μέλλοντος νὰ τὸ ἀναγνώσῃ ἐπ' Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀπαράδεκτον τὸ συνήθως γινόμενον, νὰ ἀρπάξῃ δηλ., τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ ὅλως ἀνετοιμῶς, τὸ βιβλίον καὶ «ὅπως τόχη», νὰ ἀναγινώσκῃ, ἀμανοειδῶς πολλακίς, ὁ παρατυχὼν ψαλτίσκος. (Ἡ

παρατηρουμένη, ἐν προκειμένῳ, θλιβερά ἐκτροπή ἠνάγκασέ τινας Ἱεράρχας, ὅπως ἐπιβάλωσιν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ των τὴν ἐντελῶς γυμνήν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ οὐχὶ ἐμμελῆ, ἀνάγνωσιν τῶν ἱ. κειμένων Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελίου). Ἐπιβάλλεται μάλιστα νὰ γενικευθῆ ἡ ὥραία καὶ παλαιά, παρὰ τισι δὲ ναοῖς ὕφισταμένη σήμερον, συνήθεια τῆς τοποθετήσεως τοῦ λειτουργικοῦ Βιβλίου τοῦ «Ἀποστόλου» ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης, παρὰ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, ἐν καλῇ, ἐννοεῖται, καταστάσει καὶ οὐχὶ ἐφθαρμένον καὶ οὕτως περιφρουρούμενον, ἐφ' ὅσον περὶ Ἀγ. Γραφῆς πρόκειται, καὶ τῆς παραδόσεως αὐτοῦ εἰς τὸν ἀναγνώστην εἰς ὠρισμένην στιγμὴν τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ παραλαβῆς πάλιν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς συμβαίνει ἀκριβῶς καὶ μὲ τὸ ἱ. Εὐαγγέλιον, παραδιδόμενον ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Ἱερέως εἰς τὸν Διάκονον.

Δέον νὰ ἐπιστηθῆ ἡ προσοχὴ πάντων ἡμῶν τῶν μετεχόντων ἐν τῇ θ. λατρείᾳ κληρικῶν, ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων, τ.ἔ. καὶ τῶν Ἱεροφαιτῶν καὶ Ἀναγνωστῶν περιλαμβανομένων, εἰς τὸ «μὴ μόνον γλώττη προσφέρειν τὴν ὑμνωδίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν εἰς κατανόησιν τῶν λεγομένων ἐγείρειν» (Θεοδώρητος). Δὲν ἔγραψαν τοὺς θεσπεσίους ὕμνους των, τὰ «ἀποστάζοντα γλυκασμὸν» τροπάρια, οἱ ἐμπνευσμένοι τῆς Ἐκκλησίας ὑμνογράφοι, διὰ νὰ τὰ παραμορφώσωμεν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι «ἐκτελεσταί» των. Ἄν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ δημιουργήσωμεν σήμερον παρόμοια ἀριστουργήματα, τοῦλάχιστον ἄς σεβασθῶμεν ὅσα ἐκείνοι μῆς ἐκληροδότησαν ὡς θησαυρὸν ἀτίμητον. Ἀποτελεῖ ἡ ἐν προκειμένῳ ἀμέλεια, τοῦλάχιστονὰ χαριστίαν πρὸς ἐκείνους τοὺς ἀθανάτους δημιουργοὺς καὶ ἀσέβειαν ἔναντι τῆς ἱ. μνήμης των, πολλοὶ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν χορῶν τῶν Ἀγίων. Τὰ ἀνωτέρω, ἐν συναφείᾳ καὶ μὲ ὅσα θὰ λεχθοῦν ἐν καιρῷ περὶ ἐδλαβοῦς ἀπαγγελίας τῶν ἱ. ὕμνων, συμπεριλαμβάνονται ἐν λακωνικῇ λιτότητι καὶ δεοντολογικῶς εἰς τὴν θεόπνευστον παραγγελίαν: «ψάλατε συνετῶς». (Ψαλμ. 46,8) *.

Πρωτοσ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

* Τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν κατάρτισιν τῶν Ἱεροφαιτῶν μας, ἀλλὰ καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν μουσικῶν παρ' ἡμῖν σπουδῶν γενικώτερον,

θά βοηθήσῃ μεγάλως ἢ Ἱδρυσις μιᾶς ἢ περισσοτέρων μουσικῶν Σχολῶν ἢ Ἀκαδημιῶν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ σύγκλησις, περιοδικῶς, μουσικῶν Συνεδρίων καὶ ἡ ἔκδοσις εἰδικοῦ μουσικοῦ Περιοδικοῦ. Αἱ σχολαί, περὶ ὧν ὁ λόγος, δέον νὰ εἶναι ἐκκλησιαστικαὶ καὶ αὐτοτελεῖς, (ὅχι δηλ. προσηρητέμναι, ὡς τμῆμα, εἰς τὰ Ῥωδεῖα), διευθυνόμεναι ἀμέσως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ πρόσωπα κατάλληλα ὑπάρχουν, εὐτυχῶς, οὐκ ὀλίγα, διὰ νὰ ἐπωμισθοῦν τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας καὶ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἔρευναν, ὡς προσέπομεν, καὶ χώρους δὲ διδασκαλίας διαθέτει ἡ Ἐκκλησία σήμερον, ἀλλὰ καὶ χορηγοὶ καὶ Μαικῶναι θὰ ἀναφανοῦν, καὶ μαθηταὶ θὰ προσέλθουν ἀθρόοι εἰς τὰς ἰδρυθησομένας Σχολάς, ἀρκεῖ νὰ προηγηθῇ κατάλληλος διαφώτισις τοῦ εὐσεβοῦς καὶ φιλομούσου λαοῦ μας, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ τὸ κατάλληλον κλίμα. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρομεν ἐνταῦθα, ὅτι εἰς μίαν ἔκδοσιν τοῦ «Δοξασταρίου» Νικολάου, Πρωτοφάλτου Σμύρνης, σημειοῦται, ὅτι ἐχορήγησαν «φιλοφρόνως πάνν» μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, καὶ εἰς ἱατρός, εἰς δικηγόρος, ἕτερος λόγιος κ.ἄ. Μετὰ συγκινήσεως δ' ἐπληροφορήθημεν ἐσχάτως, ὅτι εἰς ἰδιώτης, ζηλωτῆς τῶν πατρῶων παραδόσεων καὶ λάτρης τῆς Β. Μ. ἐπιμελεῖται τοῦ καταρτισμοῦ μαγνητοφωνικῶν ταινιῶν Β. Μ. μὲ ἐκτελέσεις δοκίμων Ἱεροφαντῶν τῆς καὶ τὰς διαθέτει εἰς τιμὰς προσιτάς, πρὸς εὐρύτεραν διάδοσιν. Εἶναι λίαν παρήγορα ταῦτα καὶ τὰ πληροφορεῖται μὲ ἱκανοποίησιν ὁ εὐσεβῆς Ἕλλην ὡς ἀντίρροπον τῆς ἐπικρατούσης μέχρι τοῦδε ἀφορήτου καταστάσεως, καὶ δὴ τῆς παχλῆς παρὰ πολλοῖς ἀγνοίας περὶ τὰ θέματα τῆς Β. Μ. καὶ γενικώτερον τῆς λατρείας, ἧς, ἀγνοίας, δεῖγμα εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς ἀμίμητον: Ἱθηναῖος δημοσιογράφος μεγάλης ἐβδομαδιαίας ἐφημερίδος, ἀφηγούμενος προσφάτως τὰ τῆς ζωῆς καὶ σταδιοδρομίας καλλιτέχνου τινος τῆς ἐλαφρᾶς, λεγομένης, μουσικῆς, ὄλως ἀνιστορήτως, ἀβασανίστως καὶ «ἀφελῶς» γράφει, ὅτι οὗτος ἔφαλε κάποτε εἰς τινὰ Ναόν, ἐν χορῶ τὸ τροπάριον τῆς Κασσιανῆς, τοῦ ὁποῦ ὁ ἴδιος συνέθεσε «μουσικὴν καὶ στιχοὺς» (Sic)!...

Ἐνωεῖται, ὅτι κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ σχετικοῦ Προγράμματος τῶν ἰδρυθησομένων Σχολῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ γενικωτέρου τοιοῦτον διὰ μίαν μουσικὴν ἀναγέννησιν εἰς τὸν τομέα τῆς Β. Μ., δέον νὰ ἀποδοθῇ μεγάλη σημασία εἰς τὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν τῶν σπουδαστῶν τῆς ἱ. Μουσικῆς ἐντὸς τοῦ Ναοῦ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἱ. Ἀκολουθιῶν. Ὡς γνωστὸν ἡ Β. Μ. δὲν ἐκμανθάνεται ἀρτίως εἰς τὰς Σχολάς, ἢ, ἀκριβέστερον, δὲν ἐξέρχεται κανεὶς ἀπὸ αὐτὰς ἔτοιμος ἱεροφάτης, ἱκανὸς νὰ ψάλλῃ ἐπ' ἐκκλησίας. Ὁ ἱεροφάτης μορφώνεται, κυρίως εἰπεῖν, εἰς τὸ ἀναλόγιον, δηλ. μὲ τὴν παράλληλον, ἀπὸ παιδικῆς μάλιστα ἡλικίας, παρακολούθησιν καὶ πρακτικῆν—τὸ τονίζομεν καὶ πάλιν—ἐξάσκησιν κατ' αὐτὴν τὴν θ. λατρείαν. Χ.Γ.

ΑΔΕΛΦΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἄγαπητέ μου ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Δὲν νομίζω πὼς εἶναι ἐκτὸς τοῦ καθήκοντός σου καὶ τῆς πνευματικῆς σου μερίμνης καὶ τὸ ζήτημα τῆς καὶ διὰ τῶν ὠφελίμων βιβλίων ψυχικῆς τροφῆς τοῦ ποιμνίου σου καὶ ξεχωριστὰ τῶν νέων. Ὑπάρχουν εὐσεβεῖς, πολλοὶ θρησκευόμενοι ἐνορῶται σου ποὺ θὰ σοῦ ζητοῦν νὰ διαβάσουν κανένα ἐποικοδομητικὸ βιβλίον ποὺ στα Χωριά πρὸ παντὸς δὲν ἔχουν τὴν δύναμι καὶ τὰ μέσα νὰ τὸ ἀποκτήσουν. Ὑπάρχει ἓνα ποσοστὸ θεοφοβουμένων ἀνθρώπων ποὺ ἀσχολοῦνται θερμότερα μὲ τὸ θρησκευτικὸν τους καταρτισμὸν. Ὁ Ἱερεὺς ὀφείλει νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Σ' ἐποχὴ ὕλιστικῆς, αἰσθησιασμοῦ μιᾶς παγωμάρας καὶ γενικῆς νέκρας ὡς πρὸς τὰ πνευματικά, ψυχικῆς, ποὺ οἱ πολλοὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ ὅλα τὰ ἄλλα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τους, ὁ Ἱερεὺς δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶται γιὰτὶ σιγὰ-σιγὰ δὲν θὰ ἐκκλησιάζεται κανεὶς ὅταν νεκρωθῇ ἡ ψυχὴ. Γι' αὐτὸ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐπιβάλλεται ἡ δημιουργία μιᾶς λαϊκῆς δανειστικῆς Βιβλιοθήκης ἢ ὅποια θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ πνεύματος μικρῶν καὶ μεγάλων. Ἐφημερίδες, περιοδικά, ρυπαρογραφήματα ποὺ φθάνουν τώρα καὶ μέχρι τοῦ πλεόν ἀσημάντου Χωριοῦ μὲ τὰ σύγχρονα μέσα τῆς συγκοινωνίας, ξέρεις πολὺ καλά, ἀπορροφῶνται κυριολεκτικά. Ἐπειδὴ μάλιστα στὰ χωριά δὲν ἔχουν καὶ τίποτε ἄλλα ψυχαγωγικὰ μέσα ἢ ἀνώτερες πνευματικὲς χαρῆς, καταβροχθίζουσι, ἰδίως οἱ νέοι, τὸ σάπιο περιεχόμενον τῶν ἀσέμνων ἀναγνωσμάτων ὠρισμῆνης μερίδος τοῦ καθημερινοῦ καὶ περιοδικοῦ τύπου, Καὶ εἶναι γεγονός πὼς τὸ σκανδαλῶδες, τὸ ἐγκληματικόν, τὸ ἀδιάντροπον, κάθε τί ποὺ ἀφορᾷ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς νύχτας τραβάει τὴν περιέργειαν τῶν νέων οἱ ὅποιοι χάνονται στοὺς κόσμους τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ ἐγκλήματος. Ὁ τύπος εἶναι ἀσύδοτος καὶ ἀνεξέλεγκτος. Ἄν μάλιστα ὑφίσταται καὶ κληρονομικὴ προδιάθεσις, τότε ὁ τύπος γίνεται ὁ συστηματικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς ἐκπαιδευτὴς τῆς Νεολαίας μας ἢ ὅποια χωρὶς ἐπίσημη πρόσκλησι στρατολογεῖται γιὰ νὰ πυκνώσῃ τὰς τάξεις τῶν πάσης μορφῆς ἐγκληματιῶν. Δυστυχῶς δὲν ἔμεινε καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Χωριὸν ἀπείραχτο

ἀπὸ τῆ λύμῃ τῆς ἐλευθεριότητος. Μαζὶ μὲ τὸν ζετσίπωτο τύπο, παραθερισταὶ καὶ παραθερίστριες μεταφέρουν τὸ μικρὸ βιο τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ἐβασίλευεν ἡ σεμνότης, ἡ συστολή, ἡ νοικοκυρωσύνη, ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν παρατηρεῖται ἡ οἰκτρὰ καὶ κωμικὴ ἀπομίμησις τῶν φαινομένων, τῶν λεγομένων, καὶ τῶν πραττομένων κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ παραθερισμοῦ ἐκ μέρους τῶν ἐπὶ τὰ χεῖρω ἐξειλιγμένων. Μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοια κατάστασι πὺ μπορεῖ νὰ τὴν ὀνομάσῃ ἀβίαστα ὁ καθένας μας ἐπίθεσι τῶν συντεταγμένων δυνάμεων τοῦ σκότους, ὁ Ἰερεὺς δὲν πρέπει νὰ ἀδρανή, νὰ μένη μὲ σταυρωμένα χέρια, ἀπλοῦς θεατῆς. Πρέπει νὰ σώσῃ τὰ πρόβατά του τ' ἀρνιά τοῦ Χριστοῦ. Γι' αὐτὸ κάνουμε καὶ αὐτὴ τὴν ἀδελφικὴ σύστασι: Νὰ ἰδρυθῇ αὐτὴ ἡ δανειστικὴ βιβλιοθήκη. Δόξα, τῷ Θεῷ ἂν ὑπάρχουν Σατανάδες, ὑπάρχουν καὶ τάγματα Ἀγγέλων. Ἐννοῶ τοῦτο: Ὅτι ἡ Πατρίδα μας μπορεῖ νὰ καυχῆθῃ πὺς ἔχει πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ κεφάλαια, μιὰ δλόκληρη κληρονομιά πὺ πρέπει γιὰ τὸ καλὸ τῶν παιδιῶν μας ν' ἀξιοποιηθῇ. Πλῆθος βιβλίων καὶ περιοδικῶν θρησκευτικῶν, ἠθικῶν, κοινωνικῶν, κοινωνικοῦ πλατύτερα καὶ ἱστορικοῦ περιεχομένου κυκλοφορεῖ. Ὁ Ἰερεὺς μπορεῖ ὅταν θέλῃ καὶ ἐν συνεννοήσει μὲ τὸν εὐσεβῆ Δάσκαλο ἢ καὶ μονάχος του νὰ καταρτίσῃ μιὰ μικρὴ βιβλιοθήκη ἀνάλογα μὲ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ στὸ Χωριό του, γιὰτὶ στὰς πόλεις ἡ κατάστασις διαφέρει. Μπορεῖ στὸ φτωχὸ του ἀκόμη σπιτάκι νὰ ἔχη τὰ ἐποικοδομητικὰ αὐτὰ βιβλία ἀσφαλισμένα καὶ νὰ τὰ δανείζῃ σ' ὅσους ζητοῦν, κατόπιν τῆς δικῆς του συστάσεως. Ὑπάρχει πληθὺς βιβλίων παλαιότερων καὶ νεωτέρων πὺ εἶναι ὄχι μονάχα διαφωτιστικὰ ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐχάριστα καὶ γιὰ ὅλους, ἐ' ὅσον λείπει ἡ προφορικὴ διδασκαλία αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἀναπληρωθῇ κατὰ κάποιον μέτρο, μὲ τὴ γραπτὴ. Ἐνα καλὸ βιβλίον, ἕνα θρησκευτικὸ περιοδικόν, ὠρισμένα ἠθικοκοινωνικὰ διηγήματα, βίοι ἁγίων, διάφορα γενικωτέρας ὠφελείας γιὰ τὴν πρακτικὴ ζωὴ τοῦ Χωρικοῦ, φυλλάδια καὶ τὰ παρόμοια πρέπει νὰ γίνουν, μαζὶ μὲ τὸ ζωντανὸ παράδειγμα τοῦ Ἐφημερίου, οἱ καλοὶ καὶ ἀξιόπιστοι σύμβουλοι τῆς Νεολαίας τῆς ὑπαίθρου καὶ τῶν γονέων της. Τί ἐπίδρασι ἔχουν τὰ θρησκευτικὰ βιβλία ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ πὺς ὄχι μονάχα

ἀπορροφῶνται κυριολεκτικά, ἀλλὰ καὶ κυκλοφοροῦν ἀπὸ χέρι σὲ χέρι μὲ προσοχὴ καὶ μ' εὐλάβεια πρὸς μελέτην των καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Αὐτὴ ἡ λεγομένη «ἐπιστολὴ τοῦ Χριστοῦ» ἢ ἡ «Ἀποκάλυψις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου» τὰ νόθα αὐτὰ κατασκευάσματα πού εἶναι γεμῆτα ὑπερβολῶν καὶ σὲ μερικὰ σημεῖα μάλιστα δὲ μᾶς τὰ λένε καὶ καλὰ, συνεκράτησαν καὶ συγκρατοῦν ἀκόμη πολλοὺς χωρικοὺς ἀπὸ τὸ κακὸ. Ἄφοῦ, λοιπόν, σ' ἕνα σεβαστὸ ποσοστὸ στὸ χωριὸ ὑπάρχει αὐτὴ ἡ δίψα, γιατί ν' ἀφίσουμε τὰ θολὰ καὶ ἀκάθαρτα νερά τῶν αὐλακιῶν νὰ ποτίζουσι τίς ψυχές; Ὁ Δεσπότης πού περιοδεύει ὅπως καὶ ὁ Ἱεροκλήρυξ εἶναι σὲ θέσι νὰ σοῦ δώσουν ἕνα κατάλογο βιβλίων τὰ ὅποια μπορεῖς νὰ προμηθευθῆς γιὰ τὴ βιβλιοθήκη πού θὰ εἶναι καὶ Βιβλιοθήκη δική σου. Τὰ χρήματα θὰ τὰ βρῆς. Ὅταν στὸ Χωριό σου ἔχῃς τὸ κύρος καὶ κατορθώσης νὰ σὲ σέβωνται ὅσιν πνευματικὸ τοὺς πατέρα, θὰ προσφέρουν καὶ τ' αὐγὰ καὶ τίς κόττες τοὺς ἀκόμη οἱ ἐνορίτες σου γιὰ ἕνα τέτοιον πνευματικὸ σκοπὸ. Τοῦ καλοῦ παπᾶ ὁ λόγος εἶναι νόμος. Εἶναι προσταγὴ σὲ καλόγνωμους καὶ πειθαρχημένους στρατιώτας. Βέβαια, ἂν ὁ παπᾶς ἔχῃ ἐξοφλήσῃ ὡς πνευματικὸς πατέρας, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ τίποτε. Ἀπευθύνομαι σὲ ἀδελφοὺς πού μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ σεβασμοῦ τὸν ὅποιον ἐμπνέουν στοὺς ἐνορίτας των μποροῦν νὰ ζητήσουν ἂν ὄχι χρήματα, ὅμως λίγα ὄσπρια, λίγο σιτάρι, λίγο λάδι, καὶ κανένα ζωντανὸ ἀκόμη γιὰ τὸν ἱερό τους σκοπὸ. Ὁ πιστὸς ὅσιν καταλάβῃ πὼς ἡ προσφορά του πιάνει τόπο, τὴν κάνει τὴ θυσία πού θὰ τοῦ ζητηθῆ ἐκ μέρους τοῦ Ἐφημερίου. Ἐσὺ ἀδελφέ πού μὲ διαβάξεις, ἂν μάλιστα δὲν ἔχῃς καὶ τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, γιατί τὸ ὀμιλεῖν δὲν εἶναι ὑπόθεσις τοῦ τυχόντος, μπορεῖς, μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ πληρώσης μιὰ ζωτικῆς σημασίας πνευματικὴ ἀνάγκη τοῦ χωριοῦ σου. Ἐφάρμοσε αὐτὴν τὴν συμβουλὴ πού σοῦ δίνω καὶ θὰ ἰδῆς τί χαρὰ θὰ νοιώσης ὅταν θὰ σούρχωνται νὰ σ' ἐνοχλοῦν γιὰ βιβλία. Θ' ἀποκτήσης ἔτσι καὶ μιὰ ξεχωριστὴ αἴγλη, γιατί ὁ ἀπλοῦς λαὸς βλέποντας τὸν παπᾶ του νὰ συνιστᾷ καὶ νὰ δανεῖζῃ βιβλία, τὸν θεωρεῖ σοφὸ καὶ ἅγιον ἄνθρωπο, ὅς εἶναι κι' αὐτὸς τῆς ἴδιας μορφώσεως καὶ ἁγιωσύνης. Οἱ ἐνορίται σου θὰ γίνουν καὶ οἱ ἴδιοι, σ' ἀγλυκαθοῦν, προπαγαγανδισταὶ τοῦ

βιβλίου πού διάβασαν κι' ἔτσι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ πηχτές συμβουλές τῶν σοφῶν καὶ τιμίων ἀνθρώπων, τὰ διδάγματα τῆς πείρας τῶν παλαιότερων, διάφορα πρακτικὰ φιλοσοφήματά τους, θὰ μελετῶνται, θὰ καλλιεργοῦν ψυχικὰ ἐκείνους πού εἶναι εὐπλαστοί, εὐάγωγοι καὶ καλῆς προαιρέσεως ἄνθρωποι. Εἶναι μεγάλη δύναμις ὁ τύπος καὶ πρέπει νὰ τὸν χρησιμοποιοῦσης ἀδελφὲ σὲ μεγάλη κλίμακα κάμνοντας καὶ ἀτομικὰς θυσίας ἀκόμη. Μερικὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα κάνουν κάτιτσιμπλοπροσπάθειες πρὸς καταρτισμὸν Βιβλιοθήκης, ἀλλὰ καὶ τὰ λίγα πού μαζεύουν κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι κλειδωμένα στὴ σχολικὴ ντουλάπα τους καὶ ἐπομένως ἀχρηστευμένα. Ἐκτὸς τούτου, τὰ βιβλία πού θὰ προμηθευθῆς ἐσὺ θὰ εἶναι θρησκευτικὰ, καθαρῶς μορφωτικὰ, καὶ διαπλαστικὰ τοῦ χαρακτῆρος καὶ ὄχι βιβλία γιὰ γνώσεις ἀπλῶς. Μὴν ὑποτιμᾷς τὸν ἐνορίτη σου. Κάμε τὴν καλὴν ἀρχὴ καὶ θὰ μάθης, ἀκριβῶς τὰ πνευματικὰ διαφέροντα τοῦ Χωριοῦ σου. Ἐργάζου καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα ἀδελφέ μου γιὰ νὰ βγάλῃς καὶ μιὰ εὐθύνη πού ἔχεις ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ λόγου, τῶν οὐρανίων ἀληθειῶν στοὺς πιστοὺς, πού πρέπει κατὰ τοὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ παιδεύωνται ἀπὸ σένα στὴν εὐσέβεια. Μ' ὅση χαρὰ καὶ ζῆλο δίνεις τὸ νεράκι στὶς ρίζες τῶν δένδρων σου, χύσε τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ στὴν ψυχὴ τῶν πνευματικῶν σου παιδιῶν μὲ τὰ βιβλία τοῦλάχιστον, ἀφοῦ δὲν μπορείς ν' ἀνοίξῃς τὸ στόμα σου καὶ νὰ τοὺς εἰπῆς δυὸ λόγια ἀπ' τὴν περικοπὴ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Κυριακῆς ἢ τῆς Γιορτῆς.

*
*
*

Θὰ ἀπαντήσω τώρα σ' ἓνα σου παράπονο: Γιατὶ δὲν ἐκκλησιάζεται ὁ κόσμος; Τί εἶναι ἐκεῖνο πού τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν ἱερὸ νάο; Γιατὶ δὲν τὸν συγκινεῖ πλέον ἢ θεία Λειτουργία; Πῶς προτιμᾷ τὸ καφενεῖο; τὴν Κυριακὴν, ἢ καὶ τὰ πεζούλια, ἢ τὴ δουλειά του, καὶ δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ σηκωθῆ τὸ πρωὶ νὰ πλυθῆ, νὰ πάρῃ τὰ παιδάκια του καὶ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν Θεία Λειτουργία; Εἶναι ἀποκαρδιωτικὸ τὸ φαινόμενον πού παρατηρεῖται σὲ μεγάλο πλάτος καὶ βάθος ἀπ' τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐκκλησιασμοῦ στὸ λαὸ μας. Δὲν ἐκκλησιάζεται ὁ κόσμος παρὰ ἓνα ἐλάχιστον μηδα-

μινὸ ποσοστὸν. Οἱ μικροὶ ἢ μεγάλοι ἐνοριακοὶ ναοὶ πρὸ παντὸς στὰ χωριά, γεμίζουν μονάχα κατὰ τὶς μεγάλες γορτὲς καὶ τὰ πανηγύρια. Μὰ καὶ τότε ὅλως ἀσυναίσθητα, ὅλως φαιδρά, ὅλως εἰδωλολατρικά, χωρὶς τὴν ἀπαιτουμένη εὐλάβεια καὶ κατάνυξη. Εἶναι μεγαλύτερη ἡ ψυχικὴ ζημιὰ παρὰ τὸ πνευματικὸ κέρδος. Ἔρχονται κολλᾶν ἓνα κεράκι οἱ περισσότεροι, βγαίνουν ἔξω στὴν αὐλὴ καὶ ἀρχίζουν φιλοκουβέντα, ὥσπου νὰ τελειώσῃ ὁ παπᾶς, ν' ἀρχίσουν τὰ βιολιά, οἱ πριμαντόνες, ἢ τσικνιά ἀπὸ τὶς ψηνόμενες γίδες. Καὶ ὁ Ἱερὸς Ναὸς μὲ τὸ προαύλιο, μὲ τὸ συρφετό, μὲ τὶς ποικιλίες σὲ δξύτητα καὶ χρωματικὸ τόνο φωνές, μοιάζει, χωμένος στὶς κάπνες καὶ ἀρωματισμοὺς ἀπ' τὰ κρασοπότια, μὲ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων ἢ τὰ παλαιὰ Ἑβραϊκὰ θυσιαστήρια. Πολλὲς φορές μάλιστα, ὅταν ὁ παπᾶς εἶναι ἐλαστικὸς καὶ δὲν θέλει νὰ χαλάσῃ τὸ κέφι τῶν πανηγυριστῶν ἐνῶ δίπλα γίνεται ἐσπερινός, ἢ καὶ ἡ θεία λειτουργία μὲ συνοδεία τὰ γυφτόργανα καὶ τὰ τραγούδια τοὺς πνίγουν τὶς ἱερὲς ψαλμωδίες. Καὶ ἔχουν φθάσει σὲ τέτοια ἄγνοια, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς ἀγνοίας σὲ θρασύτητα ὁ Χριστιανικὸς κόσμος τοῦ γλεντιοῦ, ὥστε ἀπ' ἔξω στὸ προαύλιο τοῦ ναοῦ νὰ ψήνουν τὰ σφαχτὰ καὶ νὰ προκαλοῦν τὴν ἀγανάκτησιν ὀρισμένων φιλακολούθων ποὺ ματαίως παρακαλοῦν τὸν παπᾶ νὰ ἐπέμβῃ πρὸς ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς τῆς βρωμιᾶς τοῦ Σατανᾶ. Ἄλλὰ πολλοὶ Ἱερεῖς ἀρνοῦνται νὰ κάμουν καὶ τὴν παραμικρὴ σύστασι. Ἄλλοι ἐπικαλοῦνται τὸ «Ἔθιμο», ἄλλοι δὲν ἐπεμβαίνουν γιατί θὰ χάσουν τὴν πελατεία τοῦ Ναοῦ καὶ τὶς προσφορὲς καὶ ἄλλοι γιατί εἶναι πάντα ἀπὸ τὸ ἴδιο φύραμα καὶ περιμένουν τὴν στιγμή νὰ τελειώσουν τὴν ἀκολουθία στὸ ἄψε σβῦσε καὶ νὰ συμμετάσχουν στὴν καταβρόχθισι τῆς γίδας καὶ στὸ κρασοπότι. Μπροστὰ μου περνοῦν τέτοιες ζωντανὲς εἰκόνες. Δὲν πρέπει νὰ περιγράψω τὴν ἀσχημία αὐτῆ καὶ τὸ γενικὸ σκάνδαλο. Κρατῶ ὀρισμένες πληροφορίες χαρακτηριστικῆς τῆς κτηνωδίας.

Ἄποχή, λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ποὺ θυμᾶται τὸν παπᾶ μονάχα στὰ ὑποχρεωτικὰ Μυστήρια καὶ ἴσως γιὰ κοινωνικοὺς λόγους, ἂν καὶ σὲ μερικά, ὅπως εἶναι ὁ γάμος, τράβηξε μπροστὰ καὶ ἔλυσε σχεδὸν καὶ αὐτό, μὲ τὰς παρανόμους συμβιώσεις καὶ τὰ πυκνὰ διαζύγια. Ἄλλ' εἰς τί ὀφείλεται ἡ ἐρή-

μωσις τῶν Ἱερῶν Ναῶν; Γιατί αὐτὴ ἡ παγωμάρα, ἡ ἀδιαφορία καὶ συνειδητὴ ἢ ἀσυνειδήτη περιφρόνησις πρὸς τὴ θεία λατρεία, ποὺ ἄλλοτε ἦν ὡς τις καρδιὲς καὶ τις ψυχὲς μετὰ τὴν ἀλυσίδα τοῦ Μυστηρίου καὶ τις κρατοῦσε κοντὰ στὸ Χριστό; Σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα, ἀδελφέ, μποροῦμε νὰ εἰποῦμε πῶς ἀνεκαθεν ἕνα φυσιολογικὸ ποσοστὸ ἦταν κατὰ τύπους Χριστιανοί. Δὲν ἐξετάζω τὸ βαθύτερο αἷτιο στὴν οὐσία του. Πάντως δὲν ἐφοιτοῦσαν ὅλοι γενικὰ στοὺς Ναοὺς ὡς Χριστιανοί. Ὅμως τὸ κακὸ δὲν εἶχε τέτοια διάστασι, τέτοια πλατεῖα ἔκτασι, ὥστε νὰ ἔρχεται Κυριακὴ καὶ πρὸ παντὸς στὶς ἐπαρχίες ποὺ νὰ παρευρίσκωνται στὸ Ναὸ δύο-τρεῖς γρηοῦλες καὶ ἕνα γεροντάκι, κάνα δυὸ μωροῦδια, ὁ παπᾶς καὶ ὁ ψάλτης καὶ τὰ σπουργίτια ποὺ φτιάχνουν φωληρὲς καὶ ρίχνουν χῶματα ἀπὸ τὴ στέγη. Τὰ εἶπαμε κι' ἄλλοτε. Ἀλλὰ θεὸς νὰ μάθης τὸ γιατί, ἀφοῦ τὸ φαινόμενον εἶναι ἐξώφθαλμον καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη διαπιστώσεως ἀφοῦ μιλεῖ μονάχο του. Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νὰ σοῦ εἰπῶ νὰ ἐρευνήσης τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐσὺ εἶσαι ἐκεῖνος ποὺ περιγράψαμε σὲ ὅλες τις σελίδες αὐτὲς ποὺ διάβασες; Ρώτησε τὴν συνειδήσί σου. Εἶσαι ὁ πιστός, ὁ σεμνός, ὁ προσεκτικὸς ἱερεὺς τῆς ἐνορίας σου, ὥστε νὰ μὴ βρίσκηται πατήματα, ὥστε νὰ δικαιολογῇ αὐτὴ των τῆ θεοῦ ἐναντι τῶν θρησκευτικῶν των καθηκόντων;

Γιατὶ εἶναι καὶ τοῦτο βασικὸ. Στὸ κάτω τῆς Γραφῆς ὅταν σὺ εἶσαι ἀνάτιος μιᾶς ἐχθρικῆς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας στάσεως ἐνὸς μεγάλου ποσοστοῦ τοῦ λογικοῦ σου Ποιμνίου, τότε δὲν ἔχεις καὶ τὴν εὐθύνην. Ἄν εἶσαι ὅμως αἷτιος, αὐτὸ τὸ μολυβένιο βᾶρος, ἀδελφέ, κρέμεται στὸ λαιμὸ σου καὶ πρέπει ν' ἀλλάξης τακτικὴ, τρόπους βίῃ, διαγωγὴ, συμπεριφορὰ, ὅπως θέλεις πὲς το καὶ νὰ μελετήσης καλὰ ὅσα στὰ προηγούμενα γράμματα μετὰ τὴ φτωχὴ, ἀλλὰ τῆς ἀγάπης μου πέννα, σοῦ ἐσημείωσα.

Ἀφοῦ βγάλης τὴν εὐθύνη σου αὐτὴ, τότε σήκωσε τὸ σταυρὸ σου καὶ χύνε κάθε-κάθε ἡμέρα δάκρυα μπροστὰ στὰ πόδια τοῦ Ἐσταυρωμένου γιὰ τὴν συμφορὰ ποὺ βρῆκε τὸν τόπο μας. Γιατὶ συμφορὰ εἶναι γιὰ ἕναν τόπο αὐτὴ ἡ διαγωγὴ παιδιῶν πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν. Καὶ συμφορὰ ποὺ δὲν ἔχει προηγούμενο. Ἴσως πολλοὺς παπάδες νὰ μὴ τοὺς θίγη αὐτὴ ἡ κατάστασις, ἢ νὰ μὴ τοὺς λυπῇ, ὅμως, ἂν ὑπάρχουν τέτοιοι δὲν στέκονται καλὰ.

Σοῦ σημειώνω λοιπὸν πὼς ἂν σὺ ποῦ μὲ διαβάζης δὲν φταῖς γιὰ τὴν ἔρημιὰ ποῦ παρατηρεῖται στὸ Ναό σου κάθε Κυριακή, τότε μὴ στενοχωρεῖσαι ὅπως στενοχωρεῖται ἓνας ἔνοχος, λυτήσου ὅμως σὰν πατέρας τὴν κατὰ Θεὸν λύπη καὶ θὰ παρηγορηθῆς. Φταῖνε πολλοὶ ἄλλοι παράγοντες: Τὸ πνεῦμα ὅπως ἐσημείωσα ἄλλοῦ, τοῦ ὕλισμοῦ ἔχει διαβρώσει σὰ χειμωνιάτικη ὑγρασία τὶς καρδιές, Γιατὶ δὲν εἶναι ἀπλὸς ὕλισμὸς τὸ γκρέμισμα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ πέσιμό τους στὴ βρώμικη λάσπη, ἀλλ' ἀθειστικὸς ὕλισμὸς ποῦ χρησιμοποιοεῖ πειθῶ μὲ ψεύτικα ἐπιστημονικὰ δεδομένα χρεωκοπημένων ἐπιστημόνων. Κι' αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ πειθῶ μὲ τὶς προσφορὲς ποῦ ἀμέσως ἱκανοποιοῦν τὴν ἔνοχη συνείδησι καὶ τὰς κατωτέρας ὁρμάς, πρᾶγμα ποῦ διαφθεῖρει σιγά-σιγά τὸ χαρακτῆρα καὶ ταπεινώνει τὸ πνεῦμα. Διεφθαρμένοι καὶ χρεωκοπημένοι χαρακτῆρες καὶ ταπεινὰ πνεύματα δὲν ἐλκύονται, ἀπὸ τὴ θεία λατρεία γιὰτὶ δὲν συγγενεοῦν ψυχικά. Ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος μὲ τὰ πορνογραφήματα καὶ τὰς λεπτομερεῖς ἀνατριχιαστικὰς περιγραφὰς ἐγκλημάτων καὶ πράξεων τῶν ἀνθρώπων τοῦ ὑποκόσμου, ἡ διαγωγή τῶν γονέων ἔναντι τῶν παιδιῶν, ἡ ἐπίμονος καλλιέργεια τοῦ κακοῦ κατὰ βάθος καὶ πλάτος καὶ ἡ διάδοσίς του μὲ λόγια καὶ ἔργα, ἡ ἀπουσία ἡρωϊκῶν ψυχῶν ποῦ θὰ κυνηγήσουν τὴν πᾶσαν κακοήθειαν τῶν λεγομένων μορφωμένων, τὸ κοκὸ παράδειγμα, ὁ κλονισμὸς γενικὰ τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν καὶ ὅλα τὰ κακὰ τὰ ψυχρὰ καὶ τὰ ἀνάποδα ποῦ λέγει ὁ λαός, ἐπέδρασαν στὶς ψυχὰς τῶν συγχρόνων μας χριστιανῶν, τοὺς ἀπεχρωμάτισαν, τοὺς ξέφτισαν, καὶ δὲν τοὺς συγκινεῖ παρὰ τὸ ποδόσφαιρο, ὁ κινηματογράφος, τὰ πάρτυ, ἡ κοσμικὴ ἐμφάνισις καὶ κίνησις, τὸ σβάρνισμα στοὺς δρόμους, τὰ ἄσεμνα θεάματα, καὶ τὰ ἀκροάματα, σὲ κωμοπόλεις καὶ μάλιστα σὲ πόλεις ποῦ τὸ ποσοστὸν τῶν ἐκκλησιαζομένων ἐν συγκρίσει μὲ τοὺς Ναοὺς καὶ τὸν πληθυσμὸ δὲν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικόν. Ἐκεῖ ἐκτὸς τῶν προαναφερθέντων κακῶν ἀπήμβλυναν τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα καὶ διάφορα παπαδικὰ σκάνδαλα οἱ αἱρέσεις μὲ τὸ ἄφθονο ξενικὸ χρῆμα, ὁ ψευτοπολιτισμὸς καὶ οἱ διαφορὲς σφῆνες τοῦ πνευματισμοῦ, τῶν προλήψεων, τῶν δεισιδαιμονιῶν ποῦ βρῖσκουν τροφή ἄφθονη γιὰ νὰ συντηροῦνται καὶ μεταξὺ τῶν κάπως προηγμένων ἀνθρώπων ἀκόμη. Ἔτσι τὸ ζήτημα

ΟΙ ΜΙΚΡΟΣΧΗΜΟΙ ΜΟΝΑΧΟΙ

Ἐὰν ὡς Ἑλληνες κωνχόμεθα διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὡς χριστιανοὶ ἔχομεν πολλοὺς λόγους νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τὸν Ἀγιορείτικον Μοναχισμόν, ὅστις τὸ 1963 θὰ εορτάσῃ τὴν χιλιετηρίδα του.

Βεβαίως αἱ συνθήκαι δὲν τοῦ ἐπέτρεφαν νὰ παρουσιάσῃ ἐκπαιδευτικὴν δρᾶσιν ὡς ὁ Μοναχισμὸς τῆς Λύσεως. Δὲν τοῦ λείπουν ὅμως καὶ τὰ τοιαῦτα φωτεινὰ φαινόμενα (Παπουλάκος. Μάξιμος ὁ Γραικὸς κ. ἄ.) καὶ ἡ πλουσία Ἑθνικὴ καρποφορία του.

Γνώρισμα τοῦ Μοναχισμοῦ, τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡ μέριμνά του πρὸς κατάκτησιν τῶν Οὐρανίων ἀγαθῶν.

Διότι «ψυχικῇ διαθέσει καὶ γνώμῃ φιλαρέτῳ ἐνδύετο τὸ Ἀγγελικὸν Σχήμα πρὸς μεταβάσειν καὶ μεταποίησιν ζωῆς», καὶ ὡς οὐρανοπολίτης τὰ ἄνω φρονεῖ.

Ξεφεύγει ἀπ' τὴ στενὴν μέριμνα ἐνὸς ἢ καὶ ὄλων ἀκόμη τῶν Ἐφημερίων καὶ θὰ ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπισθῇ μὲ γενικώτερα μέτρα τῆς τε Πολιτείας καὶ τῆς Διοικήσεως Ἐκκλησίας, μέτρα τὰ ὅποια θὰ ἐνισχύσουν καὶ τὸν Ἱερέα στὸ τόσο δύσκολο καὶ ἐπίπονο ἔργο τοῦ. Ὅτι ἀδελφὲ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς νὰ τὸ κάμουμε, δὲν μᾶς στήνει καὶ ἀτομικὴν ἀγχόνην. Ὑπῆρξαν ἀδελφοὶ ποὺ τὰ πάντα διέθεσαν γιὰ τὴν Ἑνορία τους καὶ αὐτὴ τὴν υἰεῖα τους προώρως ἔφθειραν σὰν φιλότιμοι ποιμένες, χωρὶς ὅμως νὰ συγκινήσουν τίς πέτρινες καρδιὰς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Ὅμως ἐκράτησαν κοντὰ τους ἕνα ποσοστὸ τιμίων ἀνθρώπων σὰν τὸ ἀλάτι καὶ σὰν τὴ ζύμη, σὰν μιὰ ἐπὶ τέλους προφητικὴ διαμαρτυρία κατὰ τοῦ κακοῦ ποὺ δὲν προσέβαλε τίς πέτρες καὶ τὰ ξερὰ ξύλα, ἀλλὰ ἀνθρώπους καὶ μάλιστα Χριστιανούς μὲ μιὰ ὀρθόδοξο καύχησι. Ἐφ' ὅσον αὐτοὶ δὲν κλαῖνε γιὰ τὴν ἀρρώστεια τους, θὰ κλάψῃ ὁ Πνευματικὸς τους Πατέρας. Δάκρυα ποὺ κυλοῦν ὀλόξεστα ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Ἱερέως γιὰ τὰ μπερδεμένα στοὺς βᾶτους τοῦ κακοῦ πρόβατά του, δὲν εἶναι δάκρυα χωρὶς ἀξία καὶ χωρὶς θεϊκὴ εὐλογία.

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

ΤΕΛΟΣ

Παντοῦ ὁμως ὁ Μοναχικὸς βίος εἶναι βαρὺς ζυγός, διότι ἀντιστρατεύεται ἐναντίον τῶν ὀρμεμεφύτων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀξιοὶ νὰ μὴν ζητῆ τίποτα ἀπὸ τὰς ματαιότητας τοῦ κόσμου καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς ἀλλὰ νὰ ζῆ τὴν Μοναχικὴν ζωὴν ἐν τῷ ὕψει τῆς οὐρανοῦσους πολιτείας ὡς λαβὼν διὰ τῆς χειροτονίας του, ὡς Μοναχός, τὸ δεῦτερον Βάπτισμα.

Παρ' ὅλον τὸν βαρὺν ζυγὸν καὶ σήμερον, τόσον εἰς τὸ "Ἅγιον ὄρος καὶ ἀλλαχοῦ, ὑπάρχουσι οὐρανοπολίται Μοναχοί. Καὶ ποτὲ δὲν πρόκειται νὰ λείψῃ ὁ Μοναχικὸς βίος, διότι πάντοτε θὰ ὑπάρχουσι ψυχαὶ αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ ἱκανοποιοῦνται ἀπὸ τὰ ξεγελάσματα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ θὰ νοσταλγοῦν τὴν παραδεισιακὴν μακαριότητα.

Πρὸς διευκόλυνσιν δὲ τῶν ψυχῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἐπιθυμοῦν τὴν Μοναστικὴν ζωὴν, ἀλλὰ προβάλλουσι ὡς πρόφασιν τὴν σκληρότητα καὶ βαρυστάτην εὐθύνην τῆς κοινοβιακῆς πολιτείας, ἢ ὁποῖα ἀπαιτεῖ συντριβὴν τοῦ κοσμικοῦ ἀνθρώπου κάτω ἀπὸ τὴν μωλόπετραν τῆς Μοναστηριακῆς ζωῆς, ἐπενοήθη τὸ ἰδιόρρυθμον Μοναστήρι καὶ ὁ μικρόσχημος Μοναχός.

Μικρόσχημος καὶ Μεγαλόσχημος Μοναχός ἐκκινοῦν ἀπὸ τὴν ἰδίαν βάσιν; τὸ «ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν» πρὸς ὀλοκληρωτικὴν ὑποταγὴν εἰς τὰ Μοναστικά βιώματα. Φρονῶ ὅτι καὶ εἰς τὸ "Ἅγιον ὄρος πλεονάζουσι οἱ μικρόσχημοι Μοναχοί, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἂν τοῦτο σημαίνει φθινόπωρον τοῦ κοινοβιακοῦ Μοναχισμοῦ, ἢ συγκατοικίαν ψυχῆς καὶ ὀρθολογισμοῦ! Πάντως ἓνα δὲν ἐνοεῖ: ὀλοκληρωτικὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὸν προορισμὸν τοῦ Μοναχοῦ.

Καὶ αὐτὴ ἡ παραχώρησις πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἢ ὁποῖα παρουσιάσθη εἰς τὸν Μοναχικὸν βίον τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν 9ην ἑκατονταετηρίδα καὶ ἀργότερον εἰσῆχθη καὶ εἰς τὸ "Ἅγιον ὄρος, ἴσως νὰ ἐβοήθησε καὶ βοηθεῖ πολλοὺς Μοναχοὺς νὰ παραμένουσι ὡς μικρόσχημοι εἰς τὰς Μονάς. Καὶ καλῶς κάλλιστα ποιοῦσιν.

Διότι ὅπως ὅλα τὰ πτηνὰ ἔχουν πτερὰ, ἀλλὰ ὅλα δὲν ἠμποροῦν νὰ πετάξωσι εἰς μεγάλα ὕψη, οὕτω καὶ ὅλοι οἱ Μοναχοὶ ἔχουν μὲν τοὺς ψυχικοὺς πόθους νὰ ζῶσιν ὡς Μεγαλόσχημοι, δὲν ἔχουν ὁμως καὶ τὰς δυνάμεις.

Καὶ πρέπει νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ αὐτοὶ οἱ Μικρόσχημοι Μοναχοὶ διὰ νὰ μὴ ἐρημωθοῦν ἀκόμη περισσότερον αἱ Μοναὶ μας. Μέχρις ὅτου οἱ ἄνθρωποι ἐπανεύρουν καὶ πάλιν τὸν μεγάλον μαργαρίτην τῆς ψυχῆς των. (Ματθ. 13,46).

Αἶδεσ. ΖΑΝΟΣ ΓΟΥΓΟΥΤΑΣ

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΓΜΑΤΑ
ΨΥΧΟΦΕΛΗ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΩΔΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ

Υπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ἔστω ἡ ἀνθρώπινη δύναμη δὲν ἤμπορεῖ νὰ μικρύνῃ
τὸ ἔθνος ἐκεῖνο πού τὸ προστατεύῃ ὁ Θεός.

Δὲν πέρασαν παρὰ δυὸ σχεδὸν γενεές ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ φυλὴ εἶχε τόσο πολὺ μεγαλώσει καὶ πληθύνει, πού ἔφθασε νὰ ξυπνήσῃ ὑποφίεις καὶ φόβους στὸν Φαραώ.

Ἐβδομήντα πέντε μόνον ψυχές εἶχαν ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ μαζί με τὸν Ἰακώβ. Καὶ τόσο πολὺ ἐπλήθυναν, πού ἔφθασαν σὲ λίγο νὰ μετρῶνται σ' ἑκατοντάδες χιλιάδων. «Ἡυξήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν, καὶ χυδαῖοι ἐγένοντο». Αὐξήθηκαν κι' ἐποπλασιασθήκανε, κι' ἐγένηκαν χυδαῖοι. Τὸ χυδαῖοι αὐτὸ ὁ Ἱερὸς Ἐπιφάνιος τὸ ἐξηγεῖ, πὼς θέλει νὰ φανερώσῃ τὴν ἀγραμματοσύνη καὶ τὴν ἀμάθεια καὶ κάποιαν ἠθικὴν ἀκαταστασία καὶ χυδαιότητα. «Ὁ χρόνος τῆς παροικίας των λέγει— καὶ τῆς ἐπιμιξίας των τοὺς ἔκαμε ἀπὸ τῆ φυγοπονία τοὺς χυδαίους». Ὁ Κύρου ὁμοίως Θεοδώρητος, μετὰ τὸ ὄνομα αὐτὸ χυδαῖοι, ἐνοεῖ τὸ πολὺ πλῆθος. «Τόσο πολὺ ἐπληθυνθήκανε, πού ἐξεχύθησαν κι' ἀπλώθησαν σ' ὅλην ἐκείνη τῆ γῆ». Τὴν ἰδίαν ἐξήγησιν δίνει καὶ ὁ Προκόπιος. «Ἐγένηκαν χυδαῖοι· τοῦτέστιν ἐποπλασιασθήκανε πολὺ». Καὶ τὴν ἰδίαν ἐξήγησιν δέχεται καὶ ἡ μετάφρασις τῶν Ἐβδομήκοντα.

Ὁ Ἀκύλας τὸ χυδαῖοι αὐτὸ τὸ μετέφρασε σὲ «ἐχέοντο», ἐξεχύθησαν δηλαδὴ σὰν νερὰ καὶ σὰν κατεβασιὰ ποταμοῦ πού πλημμυρίζει, πού ἀπλώνεται σὰν πέλαγος σ' ὅλην τὴν χώρα. Ὁ Σύμμαχος τὸ ἐξήγησεν

«ἐξῆρψεν», ἐκρυφογλύστησε, σάν ἓνα πλῆθος μεγάλο ἀπὸ μυρμήγκια ἢ ἀκρίδες ἢ ἀπὸ ἄλλα τέτοια ζούφια ἢ σερπετὰ, πού ξεφυτρώνουν θαρρεῖς σὲ ἀναρίθμητα στίφη ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς καὶ σκεπάζουνε τὸ πρόσωπό της.

Ἄπὸ τὸ πολὺ αὐτὸ πλῆθος μποροῦσε βέβαια νὰ συγκροτηθῆ μιὰ ἀξιόλογη δύναμη καὶ γι' αὐτὸ ἐταράχθηκεν ἡ ψυχὴ τοῦ δυνάστη· «Ἴδου τὸ Ἔθνος τῶν Ἰσραηλιτῶν μέγα πλῆθος, καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς». Νά, πού τὸ Ἔθνος τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐξήθηκε σὲ μέγα πλῆθος, καὶ ἡ δύναμή του εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ δική μας (Ἐξόδ. α' 8). Καὶ συνέπεια ἦτανε, πὼς οἱ Αἰγύπτιοι μεταχειρισθήκανε παντοίους τρόπους, κι' ἐμηχανευθήκανε τὸ καθετί, γιὰ νὰ σταματήσουνε τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἑβραίων, πού ὀλοένα καὶ ἀπὸ ἡμέρα σὲ ἡμέρα ἐμεγάλωνε.

Ὅσο ὅμως αὐτοὶ ἐπάσχιζαν νὰ τοὺς ὀλιγοστέψουν καὶ νὰ τοὺς ἀδυνατίσουν, τόσο περισσότερο ἐμεγάλωναν αὐτοὶ κι' ἐδυνάμωναν· «Καθ' ὅσον δὲ αὐτοὺς ἐταπείνουν, τοσοῦτω πλείους ἐγίνοντο, καὶ ἰσχυον σφόδρα»· ὅσο τοὺς ἐταπείνωναν, τόσο κι' ἐμεγάλωναν κι' ἀποκοτοῦσαν μεγάλην ἐπιρροή. !Ἐξόδ. α', 12). Καμμιά κακούργα δύναμη, ὅσο θέλει κι' ἄς εἶναι δυνατὴ καὶ μεγάλη, δὲν μπορεῖ νὰ ταπεινώσῃ ἓνα λαό, πού ὁ Θεὸς ἔχει εὐδοκήσει νὰ τὸν ὑψώσῃ καὶ νὰ τὸν δοξάσῃ.

Βραβεύεται συχνὰ καὶ στὸν κόσμον μας αὐτὸν ἡ ἀρετὴ. Αὐτὸς πού εὐεργετῆ τὸν ἄλλο, τὸν ἑαυτὸν του εὐεργετῆ.

Ἡ ἀρετὴ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνταπόδοση κι' ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τέλειο μισθὸ πού περιμένει στὴν ἄλλη ζωὴ, παίρνει συχνὰ τὴν ἀνταμοιβὴ της καὶ στὸν κόσμον μας αὐτόν.

Ὅλες οἱ Αἰγύπτειες ξεγεννητρες, πού τίς εἶχε προστάξει ὁ Φαραὼ νὰ σκοτώνουν ὅλα τ' ἄσερνικὰ

παιδιά τῶν Ἑβραίων, ἐπειδὴ ἀπὸ φόβου τοῦ Θεοῦ, δὲν ὑπάκουσαν στὴν ἀπάνθρωπη καὶ θηριώδη προσταγή τοῦ τυραννικοῦ τοῦ βασιλέα, εἴλκυσαν ὀλοφάνερα τὴν εὐλογία καὶ τὴν ἀντάμοιψη τοῦ Θεοῦ ἐπάνω τους· «Ἐὖ δὲ ἐποιοεὶ ὁ Θεὸς ταῖς μαΐαις» Ὁ Θεὸς εὐεργετοῦσε τὶς μαῖες. (Ἐξ'ὀδ. α', 20).

Μὲ τὸ νὰ προστατεύουνε, νὰ προφυλάττουνε καὶ νὰ ζωογονοῦνε τ' ἀρσενικά παιδιὰ τῶν Ἑβραίων, ἔπαιρναν ἀπὸ τὸ Θεὸ ψηλά τὴν ἀνταμοιβή τους στὰ παιδιὰ τους. Καὶ μὴ θέλοντας, ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ, νὰ ξεκληρῆσουν τὶς οἰκογένειες τῶν Ἑβραίων, ἐστήριζαν κι' ἐπροστάτευαν ἔτσι τῆς δικῆς των φαμίλλιες. «Ἐπεὶ δὲ ἐφοβοῦντο αἱ μαῖαι τὸν Θεόν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰκίας» Ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὸν Θεόν, ἐστήριζον τὰ σπιτία τους.

Στὸ Ἑβραϊκὸ κείμενον ἀναφέρεται «Ἐποίησαν αὐτοῖς—τούτέστιν στοὺς Ἑβραίους—οἰκίας», πὺ σημαίνει, ὅτι οἱ μαῖες ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὸν Θεόν, διέσωζαν τ' ἀρσενικά παιδιὰ τῶν Ἑβραίων· καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, διατηροῦσαν μὲ τὴ διαδοχὴ τῶν παιδιῶν πὺ ἐμεγάλωναν τὶς οἰκογένειες, ἤτοι τὸ ἑβραϊκὸ γένος. Πλὴν ὅμως, κι' ἂν αὐτὸ εἶναι πράγματι τὸ ἑβραϊκὸ κείμενον, δὲν ἀπέχει διόλου ἢ ἐρμηνεία τῶν Ἑβδομήκοντα ἀπὸ τὴν πρωτότυπην ἔννοια, καὶ σημαίνει πάντα τὴν ἴδια καὶ μοναδικὴν ἀλήθεια Γι' αὐτό, κι' ἂν ἔτσι τὸ μεταφράσωμεν, ὅτι δηλαδὴ «Αἱ μαῖαι ἐποίησαν αὐτοῖς—δηλαδὴ στοὺς Ἑβραίους—οἰκίας», πάλιν γι' αὐτὴ τὴν εὐεργεσία τους πρὸς τοὺς Ἑβραίους, γιὰ τὸν ἑαυτό τους ἐστήριζαν τὰ σπιτία αὐτά. Γιατὶ ἡ εὐεργεσία ἐπιστρέφει στὸν εὐεργέτη, κι' ἐκεῖνος πὺ ἐλεεῖ κάποιον, ἐλεεῖ τὸν ἑαυτό του· αὐτὸς πὺ στηρίζει κάποιον σπιτικό, στηρίζει μαζὶ καὶ τὸ δικό του. Καὶ τὸ «αὐτοῖς καὶ ἑαυταῖς», ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν ἔννοια, ταυτίζονται καὶ συμπίπτουν.

Τὰ σπιτία τῶν εὐεργετουμένων ἦτανε στὸ ἐξῆς καὶ σπιτία αὐτῶν πὺ τοὺς εὐεργετοῦσαν. Καὶ ὅτι

ἔτσι εἶναι, τὸ κατοχυρώνει ἀπόλυτα καὶ ἡ θεία Γραφή, πού λέει· «Εὖ δὲ ἐποίει ὁ Θεὸς τοῖς μαίαις. δι' ὧν γὰρ εὐηργέτουν τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τούτων ἐλάμβανον παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς ἀνταμοιβὰς» Ὁ Θεὸς εὐεργετοῦσε τὶς μαῖες. Κι' ὅπως εὐεργετοῦσαν αὐτὲς τοὺς ἑβραίους, ἔτσι κι' αὐτὲς ἔπαιρναν τὴν ἀνταμοιβὴν τους ἀπὸ τὸ Θεό· (Ἱερὸς Χρυσόστομος).

Εἶναι ἀπόλυτα ἀληθινὸ καὶ βεβαιότατα αὐτὸ πού λέγεται, ὅτι δηλαδὴ ὅποιος εὐεργετεῖ τὸν ἄλλο, ἀποβλέποντας στὸ Θεὸ καὶ στὸ ἅγιο θέλημά του, αὐτὸς εὐεργετεῖ ταυτόχρονα καὶ τὸν ἑαυτό του. Κι' ἐκεῖνος πού ἀπὸ εὐγενικὸ σκοπὸ κι' ἀπὸ ἔνθεο ζῆλο ἐλεεῖ καὶ σπλαγχνίζεται τὸν ἄλλο, ἐλεεῖ καὶ σπλαγχνίζεται καὶ τὸν ἑαυτό του.

Οἱ μαῖες τῆς Αἰγύπτου «ἐποίησαν αὐτοῖς οἰκίας» ἄρα ἐποίησαν καὶ «ἑαυταῖς». Ἡ Ἑβραϊκὴ φράση ἀναφέρει τὴν πρόταξη καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν Ἑβδομήκοντα συνάγει τὸ συμπέρασμα πού βγαίνει ἀπ' αὐτή.

Ἡ βρεφοκτονία τῶν ἀρσενικῶν παιδιῶν τῶν Ἑβραίων
συμβολίζει τὴν ψυχικὴν ἀρρενοκτονία ἀπὸ τὸν Φαραῶ.

«Πᾶν ἄρσεν ἐπρόσταξεν ὁ Φαραῶ, εἰς τὸν ποταμὸν ρίψατε· καὶ πᾶν θῆλυ ζωογονεῖτε αὐτό». Κάθε ἀρσενικὸ παιδί νὰ τὸ ρίχνηται στὸ ποτάμι· καὶ κάθε θηλυκὸ νὰ τὸ προστατεύετε· (Ἐξογ. α', 22).

Τὸ ἴδιο προστάζει καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ νοητὸς αὐτὸς Φαραῶ, στοὺς ὑπηρέτες του. Κάθε γέννημα τῆς ψυχῆς ἀνδρικὸ καὶ ἀρρενωπὸ καὶ ὑπερήφανο, τὸ ἡγεμονικὸ φρόνημα τοῦ νοῦ, τὴν ὑπεροχικὴ καὶ μαχητικὴ σκέψη, τὴν ἐξαρση τῶν λογισμοῦ ἐπάνω ἀπὸ καθετὶ ταπεινὸ καὶ γῆινο, τὴν ἀπαρασάλευτη καὶ σταθερὴ ἐμμονὴ στὸ καλὸ, τὴν σοβαρότητα τῆς συμπεριφορᾶς, τὴν κοσμιότητα τοῦ ἤθους, τὴν σεμνότητα τῆς διαγωγῆς καὶ τοῦ φερσίματος, τὸ θάρρος τῆς γνώμης, τὴν ἀπαράγραπτη γιὰ τὸ καλὸ πρόθεση, τὴν ἐγκράτεια καὶ τὴν σωφρο-

σύνης στίς ἐπιθυμίες, τὸ ἀνένδοτο στοὺς πειρασμούς, τὴν ἐλεύθερην, ἀταπεινωτὴ καὶ ἀδούλωτὴ ψυχὴ στίς συμφορὰς καὶ στίς περιπέτειες τῆς ζωῆς, ὅλα τὰ τέτοια, ἅς σᾶς λειψοῦν, καὶ ἅς ἀφανισθοῦν καὶ ἅς χαθοῦν. «Εἰς τὸν ποταμὸν ρίψατε».

Μόνο τὰ ἐξαμβλώματα τῆς ψυχῆς τὰ ἀνανδρα καὶ τὰ ἀγενῆ καὶ τὰ γεμᾶτα ἀπὸ θηλυπρέπεια. Τὴν ὕλικὴν προσπάθεια. Τῆς σαρκικῆς ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίες. Τὴν ματαιοδοξία. Τὴν φιλοπλουτία. Τὴν πλεονεξία κι' ὅλο τὸν ἄλλο συρφετὸ τῆς ματαιότητος. Τὴν σπατάλη, τὴν ἀπόλαυση, τὴν τρυφηλότητα κι' ὅλες τὶς ἄλλες πολυμορφες καὶ πολυσχιδεῖς ἡδονές, τὴν τεμπελιά, τὴν χαυνότητα, τὴν ἔκλυση καὶ τὴν νωθρὴ καὶ ἀνεργὴν ὀκνηρία, αὐτὰ νὰ κρατᾶτε· αὐτὰ νὰ περιθάλπετε· καὶ αὐτὰ νὰ ζωογονῆτε· καὶ ποτὲ νὰ μὴ σᾶς λείψουν ἀπὸ κοντὰ σας· «Πᾶν θῆλυ ζωογονεῖτε αὐτό».

Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ σκαιοῦ καὶ παράλογου αὐτοῦ προστάγματος; Ὁ ἴδιος εἶναι, καὶ στὴ μιά, καὶ στὴν ἄλλη περίπτωσι. Ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἐπρόσταξε τὴν ἀρρενοκτονίαν ἐκείνη, ἐπειδὴ ἐφοβότανε, ὅπως ἔλεγεν, μήπως ἀπομακρυνθοῦνε οἱ Ἑβραῖοι ἀπὸ τὸ βασίλειό του· «Ἐξελεύσονται ἀπὸ τῆς γῆς».

Καὶ ὁ νοητὸς Φαραὼ τοῦ σκοταδιοῦ καὶ τῆς πίσσας, διατάσσει παρόμοια τῶν ἀρρενοφονίαν αὐτήν, μήπως τύχη καὶ ἀπομακρυνθῇ ὁ νέος Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν ἐξουσία του· τὰ πνεύματα δηλαδὴ πού με τὴν εὐσέβειά του, καὶ με τὴν πίστη τους ὑπηρετοῦνε τὸν ἅγιο Θεό.

Ἔτι καλομοιριά, ἂν εἶχαμε κι' ἐμεῖς κοντὰ παρόμοιες μαῖες. Ψυχὲς ἐννοῶ θεοσεβεῖς καὶ φιλόθεες, πού νὰ ἐποπτεύουνε καὶ νὰ παρακολουθοῦνε τὴν ἐκκλησιαστικὴ μας ἀναγέννηση, καὶ νὰ ἐπιστατοῦνε με προθυμία καὶ με ἐνθεὸ ζῆλο, γιὰ νὰ ζωογονοῦνται ἀνάμεσα στοὺς χριστιανούς ὅλα τὰ ἀρσενικά. Ἔτι! Τὶ καλομοιριά.....

Μετάφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Τί δ' ἂν ὠφελήσῃ ὁ κόσμος...

Ἡ ΑΓΙΟΠΟΙΗΣΙΣ ΕΝΟΣ ΙΕΡΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΟΥ ΠΟΥ, ΕΘΕΣΕ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΣΚΗΤΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΥΠΕΡΑΝΩ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΓΗΪΝΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Τὰ μοναστικά ιδεώδη

Ἡ ἀγιοποίησις τοῦ ἱεράρχη Νεκταρίου, ποῦ ἐωρτάσθη πανηγυρικῶς εἰς τὴν Αἰγίναν, ὅπου ὁ ἅγιος ἔζησε μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς του, μᾶς δίνει ἓνα δεῖγμα μεγάλης χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς θείας ἀμοιβῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν προσήλωσιν πρὸς τὴν θρησκεία καὶ τὸν ἀρχηγόν της τὸν Χριστό.

Ἀπὸ τοὺς συγχρόνους σχετικῶς χριστιανούς ὁ ἅγιος Νεκτάριος. Μεταξὺ τῶν ζώντων πρὸ σαράντα δύο ἐτῶν. Μεταξὺ τῶν ζώντων ἀκόμη οἰκεῖοι καὶ στενοὶ συγγενεῖς του. Ἐξεκίνησε μετὰ ἓνα ιδεῶδες εὐλαβείας καὶ θρησκευτικῆς πίστεως εἰς τὴν ζωὴν του ὁ νεώτερος ἅγιος τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ δὲν ἐξέκλινε διόλου ἀπὸ τὴν γραμμὴν ποῦ ἐχάραξε κατὰ τὸ ξεκίνημά του. Μετὰ μόρφωσιν βαθεῖαν. Ἄλλ' ἢ μόρφωσίς του δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ παρασυρθῆ ἀπὸ τὰς νέας συνθήκας τοῦ βίου καὶ τῆς κοινωνίας ποῦ ἄρχισαν νὰ δημιουργοῦνται. Ἡ πίστις του εἶχε γίνῃ συνείδησις εἰς αὐτὸν ἀκλόνητη. Ἀντίκρυζε τὸ κάθε τι μετὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του καὶ στάθηκε εἰς τὴν ζωὴν του καὶ ὡς διδάσκαλος, καὶ ὡς μοναχὸς καὶ ὡς ἱεράρχης καὶ ὡς ἀσκητῆς κατόπι ὁ βράχος τῆς πίστεώς του. Ἐφώτισε ψυχὰς καὶ συνειδήσεις μετὰ τὸ παράδειγμα τῆς ἀσκητικῆς χριστιανικῆς του ζωῆς καὶ μετὰ τὸν θάνατό του τὸν ἐπίγειο ἀφῆκε ὡς κληρονομία τὸ μοναστικὸν ιδεῶδες. Αὐτὸ τὸ ιδεῶδες, ἤρχισε σήμερον νὰ ἐλαττώνεται καὶ νὰ σβύνη σὺν τῷ χρόνῳ. Διαπίστωσις θλιβερά. Ἄσχετα μετὰ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα τοῦ ἀγιοποιηθέντος ἀσκητοῦ τῆς Αἰγίνης ὑπάρχει καὶ ἡ ἱστορία εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται σελίδες περιλάμπροι τῆς δράσεως τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν μοναχῶν. Ὑπάρχει ἡ ἀντίληψις ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἐκλείβουν πλέον τὰ μοναστήρια καὶ νὰ λείψῃ ἡ τάσις πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον. Ἀντίληψις σφαλερὰ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως. Ἡ καλλιέργεια τοῦ μοναστικοῦ ιδεῶδους καὶ ἡ μοναχικὴ ζωὴ καὶ δρᾶσις μετὰ ὁδηγὸν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὰ θεῖα ἀποτελεῖ τὴν καλλιέργειαν ἑνὸς πνεύματος ποῦ ἔχει τὴν θεῖα εὐλογία. Ἀντίθετα ἡ παρανόησις τοῦ ιδεῶδους αὐτοῦ καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ πνεύματος ὡς στερημένου τοῦ θεοῦ θρησκευτικοῦ του ἐρείσματος ὁδηγεῖ εἰς συνέπειας ἀπαράδεκτες καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ἅγιος τῆς Αἰγίνης Νεκτάριος καὶ ὁ ἀγιοποιηθεὶς μετὰ αὐτὸν ἔθνομάρτυς Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ὑψώνονται εἰς δύο σταθμούς ποῦ συνεχίζουν τὴν ἱστορίαν πολλῶν ἄλλων μονα-

χῶν ἁγιοποιηθέντων εἰς τὴν κοινὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν συνείδησιν διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον των εἰς τὸ τομέα τὸν Ἐθνικὸν καὶ τὸν χριστιανικόν. Ὁρμητήρια πίστεως καὶ προσηλώσεως πρὸς τὰ εὐγενέστερα ἰδεώδη πολλὰ μοναστήρια τῆς ἐποχῆς τῶν ἑλληνικῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγῶνων. Ἡ πίστις τῶν ἡγουμένων καὶ τῶν ἀσκητῶν μοναχῶν των ὑπῆρξε τὸ καλλίτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον ὄπλο πού ἔδωκε τὴν νίκη καὶ τὸν θρίαμβο στοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τῆς τόσο στενᾶ συνυφασμένης μετὰ τὴν ἑλληνικὴν πατρίδα. Ὁ καλόγηρος Σαμουὴλ στὸ Κουῦκι, ἐκεῖ στὸ Σοῦλι, ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδιοῦ Γαβριὴλ καὶ ἄλλοι τραγουδημένοι ἀπὸ τὴν ἔθνικὴ μοῦσα στάθηκαν πρωτοπορεῖες σειρᾶς ὀλοκλήρου πιστῶν μοναχῶν, πού ἡ ἀθανασία τους εἰς τὴν ἱστορίαν τους περιέβαλε μετὰ τὸ φωτιστέφανο τῆς ἀγιότητος καὶ τοὺς ἐπέβαλε εἰς τὴν ἑλληνικὴν συνείδησιν ὡς καθιερωμένους ἁγίους.

*

Ἡ ζωὴ καὶ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα τοῦ ὁσίου τῆς Αἰγίνης μᾶς φέρνει πλησιέστερα πρὸς τὴν σημερινὴ ἐποχὴ καὶ τὸν σύγχρονον μοναστικὸν βίον. Ἡ διαπίστωσις ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν συνθηκῶν εἶναι θλιβερὰ. Τὸ μοναστικὸν ἰδεῶδες παρουσιάζει μιὰ κάμψιν ἀπογοητευτικὴν. Βεβαίως ἡ γενικωτέρα ἀλλαγὴ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον ἦτο ἐπόμενον νὰ ἐπηρέαση καὶ τὸν μοναχικὸν βίον. Ἄλλ' ὅ,τι παρουσιάζεται δὲν δικαιολογεῖται ἐντελῶς. Ἐρήμωσαν τὰ μοναστήρια καὶ πρὸ παντὸς τὸ μοναστικὸν ἰδεῶδες ἔφθασε εἰς τὸ κατώτατον ὄριον. Ἐλειψε ἡ πίστις ἐκείνη ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε τὸ βάθρον τοῦ ἀσκητισμοῦ. Ἡ προσήλωσις πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἡ ἀναζήτησις τῆς ψυχικῆς γαλήνης κάτω ἀπὸ μιὰν ἀτμόσφαιραν ἀπηλλαγμένην ἀπὸ τὴν σημερινὴν πολυτάραχον τύρβην τῆς ζωῆς ἐλάχιστα συγκινοῦν πλέον. Τὸ Ἅγιον Ὄρος διέρχεται πρῶτον αὐτὸ ὡς κέντρον τοῦ μοναχισμοῦ μιὰν κρίσιν ἐμφύχου ὑλικοῦ. Ἄλλ' ἡ κρίσις αὕτη παρουσιάζεται καὶ μεταξὺ αὐτοῦ τοῦ κλήρου. Ἡ ἁγία πόλις Σιών στερεῖται σήμερον τῶν νέων τῶν πιστῶν μετὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ μοναχικὴν συνείδησιν καὶ κατανόησιν διὰ τὴν ἐπ' ἀνδρωσι τῶν μονῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν της. Καὶ αὕτη ἡ Πόλις, τὸ Βυζάντιο μετὰ τὴν θρησκευτικὴν του παράδοσιν, παρουσιάζει ἔλλειψιν κληρικῶν σημαντικῆ. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν θεολογίαν περιορίζεται εἰς τὴν μόρφωσιν τὴν θεολογικὴν ἀλλὰ σταματᾷ εἰς τὸ βίωμα τὸ ἐκκλησιαστικόν. Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν θεολογικῶν σχολῶν εἴτε τῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης εἴτε τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης ἀρνοῦνται κατὰ μέγα μέρος τοῦλάχιστον νὰ περιβληθοῦν τὸ ράσο καὶ νὰ πυκνώσουν τὰ ἀραιωθέντα στελέχη τῶν πραγματικῶν λειτουργῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑψίστου. Οἱ λόγοι εἶναι πολλοὶ ἀλλ' ὁ κυριώτερος ὄλων εἶναι ἡ ἔλλειψις τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου

ἐπάνω εἰς τὸν ὅποιον στηρίζεται ἡ πίστις. Ὁ ἀγιοποιηθεὶς —καὶ δικαίως— μοναχὸς τῆς Αἰγίνης δὲν ἦτο ὁ ἀπλοῦς ἱερωμένος καὶ ὁ ἀπλοῦς ἀσκητής. Ἦταν ὁ ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν, ἦταν ὁ καθηγητής, ἦταν ὁ διευθυντὴς ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς της, ἦταν ὁ ἱεράρχης ποῦ ἐποίμανε τὴν μητρόπολιν Πενταπόλεως. Πρὸ παντὸς ὅμως εἶχε τὴν βαθεῖαν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ εἰς τὸν ἀσκητισμὸν τὸν ὅποιον ἐπέλεξε κατὰ τὰ μακρὰ τέλη τῆς ζωῆς του ἀντελαμβάνετο ὅτι μόνον ἡ γαλήνη, τοῦ μοναστηρίου καὶ ἡ ἀποχή του ἀπὸ τῶν γηίνων ἀνάεσων ἀποτελοῦσαν τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τὸν Θεὸ καὶ ἐτοίμαζαν τὸν δρόμον πρὸς τὴν ζωὴν τὴν ἐπουράνιον. Ἡ πίστις του ἐδημιουργοῦσε εἰς αὐτὸν τοὺς ὠραιότερους ὄραματισμούς. Ἡ προσευχὴ καὶ ἡ νηστεία τὸν ἔφερνε πλησιέστερα πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ἀντιμετώπιζε ἤρεμος τὸ ἐπικείμενον τέλος τῆς ζωῆς του. Δι' αὐτὸν τὸ βίωμα τὸ ἀσκητικὸ καὶ τὸ θρησκευτικὸ γενικῶς ἦταν ὑπεράνω ἀπὸ τὴν ψυχρὰν θεολογικὴν μὀρφωσι. Ἦταν ὁ σύντροφος γι' αὐτὸν τὸ τίμιον ράσο καὶ ὅταν ἐσήμανε ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του ἄκουσε τοὺς χτύπους τοῦ ὰρολογίου. Βεβαίως τέτοιες μορφῆς ὅπως τοῦ ἀγίου Νεκταρίου δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν οὔτε καὶ εἶναι νὰ δίδουν τὸ παρὸν των συχνά. Ἄλλ' ὁ δρόμος τὸν ὅποιον ἠκολούθησε ὁ ἀγιοποιηθεὶς ὅσιος μοναχὸς εἶναι ἀνοικτὸς πάντοτε. Δὲν ἐνεκρῶθη τόσον τὸ μοναστικὸν ἰδεῶδες ὥστε νὰ ἐκλείψῃ ὀλότελα. Ἡ κατανόησις τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τοῦ μοναχισμοῦ ὑπὸ τὴν καλὴν του μορφὴν καὶ μετὰ εἰλικρινῆ καὶ ἀκλόνητον τὴν πίστιν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν ποιμνὴν τοῦ Χριστοῦ πολλὰ πρόβατά του προσωρισμένα νὰ ἀκολουθήσουν τὸν μεγάλον ποιμένα των πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ὅποιον ἔταξε ἡ ἄκρα μεγαθυμία του. Ἡ νεκρῶσιμη καὶ ἀναστάσιμη ταυτοχρόνως καμπάνα τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Τριάδος ποῦ ἐδόνησε τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ νησιοῦ τοῦ Σαρωνικοῦ καλῶντας τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν τελετὴν τῆς ἀγιοποιήσεως τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ του ὀσίου, τοῦ Νεκταρίου, θὰ πρέπει νὰ εὔρη τὴν ἀπήχησι καὶ ἐν κάθε ψυχῇ ποῦ θὰ εἶναι δυνατόν νὰ θυσιασθῇ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ σώσῃ ἑαυτὴν μακρὰ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου.

Τὶ γὰρ ὠφελήσῃ ἀνθρωπῶν
ἀν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον
καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ

Ἡ φωνὴ αὐτῆ τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ καὶ ἐπιταγὴν τοῦ ἀγίου Νεκταρίου ὁ ὅποιος θέτων τὴν ψυχὴν του ὑπεράνω τῆς προσκαίρου ζωῆς ἐξησφάλισε καὶ μετὰ τὴν πίστιν του τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν ἀγιωσύνην.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Πετράδια, για τὴ σιωπὴ, για τὸ ψέμμα καὶ τὴν ἀλήθεια.

Ἐρωτήσαμε κάποιον Γέροντα: —Τί εἶναι, Γέροντά μου, ἡ ζωὴ τοῦ Μοναχοῦ; Καὶ τοὺς ἀποκρίθηκε: —Εἶναι τὸ στόμα τὸ ἀληθινό· τὸ σῶμα τὸ ἅγιο. Ἡ ὀλοκάθαρη σὰν τὸν ἥλιο καρδιά.

*

Ἐναν ἄλλο Γέροντα τὸν ἐρωτήσανε — Τί εἶναι, Γέροντά μου τὸ ψέμμα; Κι' ἀπάντησε: —Τὸ ψέμμα εἶναι ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ποὺ περνᾷ τὸν καιρὸ του μ' ἐπιθυμίες κοσμικές, καὶ φθείρεται κηρυγώντας ἀπατηλὲς χαρές. Καὶ ἀλήθεια εἶναι, ὁ νέος ἄνθρωπος, ποὺ οἰκοδομεῖ τὴ ζωὴ του σύμφωνα μὲ τὸν νόμο τοῦ Χριστοῦ.

*

Ὁ Ἡσαΐας ὁ ἀναχωρητὴς ἔλεγε —Ποτέ του δὲν πρέπει νὰ ἐπαινᾷ κανεὶς τίποτα ἄλλο, παρὰ μόνο τὰ πράγματα, ποὺ μοναχὸς του τὰ εἶδε καὶ τὰ ἐξακρίβωσε. Γιὰ ὅλα τ' ἄλλα, ποὺ τυχὸν ἄκουσε, δὲν πρέπει νὰ μιλά· καὶ πολὺ περισσότερο, νὰ ἐπιμένῃ.

Στὴ γλῶσσα μας καὶ στὸ στόμα μας, μόνο λόγια τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἴσχυμε. Καὶ τότε τὸ ψέμμα θὰ φευγατισθῇ, καὶ θὰ κάμῃ πτερὰ ἀπὸ κοντὰ μας. Τὸ ψέμμα γεννιέται ἀπὸ τὴν δοξομανία μας, κι' ἀπὸ τὴν ἀνθρωποαρέσκεία μας. Ὅταν ὅμως τὸ καταπολεμᾶμε καὶ εἴμαστε ταπεινοί, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ μεγαλώνει στὴν καρδιά μας. Ἄς φυλαγώμαστε λοιπὸν ἀπὸ τὴν ψευτιά, γιατί ἀλλοιώτικα, θὰ διώξῃ αὐτὴ ἀπὸ τὴν ψυχὴ μας τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ.

*

Ὁ ταπεινὸς ἄνθρωπος, ἔλεγε ὁ Ἀββᾶς Μάρκος, ὅπου καὶ νὰ βρεθῇ κι' ὅπου νὰ σταθῇ, τὴν ἀλήθεια πάντα του θὰ εἰπῇ. Γιατὶ ξέρεῖ, πῶς ὅποιος ἀντιμάχεται τὴν ἀλήθεια μοιάζει μὲ τὸν πανάθλιον ἐκείνον ὑπηρέτη, ποὺ ἐράπισε στὸ πρόσωπό του τὸν Κύριό μας.

*

Εἶπε κάποιος Γέροντας: —Ἐπάρχει ἄνθρωπος, ποὺ σπάνια μιλεῖ καὶ μοιάζει σὰν βουβὸς. Καὶ ὅμως ἡ καρδιά του εἶναι φλύαρη, καὶ δὲν σταματᾷ νὰ κατακρίνῃ τοὺς ἄλλους. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν εἶναι φλύαρος καὶ ἀδόλεσχος. Ἐπάρχει πάλιν ἄλλος, ποὺ μιλεῖ ἀδιάκοπα καὶ ἡ γλῶσσα του δὲν σταματᾷ οὔτε στιγμή. Κι' ὅμως ὁ

ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι σὰν νὰ μὴν μιλή. Γιατὶ τὰ λόγια του δὲν βλάπτουνε ποτέ.

*

Ἐναν ἄλλο Γέροντα τὸν ἐρώτησαν· — Τί σημαίνει, Γέροντά μου, φλυαρία; Καὶ τοὺς ἀπάντησε — Κάθε λόγος, παιδιά μου, καὶ κάθε συζήτηση, πού γίνεται ἄσκοπα καὶ γιὰ πράγματα κοσμικά — ἔκτος βέβαια γιὰ τὰ ὅσα μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ τὴ συντήρησή μας — εἶναι φλυαρία καὶ ἀργολογία. Καὶ μονάχα, σὰν μιλοῦμε γιὰ πνευματικά πράγματα καὶ γιὰ τὴν τελείωση τῆς ψυχῆς μας, δὲν φλυαροῦμε τότες, οὔτε καὶ βαττολογοῦμε. παρὰ ταῦτα ὅμως, καὶ ἀπὸ τὸ τελευταῖον αὐτό, προτιμώτερη εἶναι ἡ σιωπή. Γιατὶ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ κανεὶς, κοντὰ στοῦ καλοῦ πού λέμε, ξεγλυστρᾶ καμμιά φορὰ ἀπὸ τὸ στόμα μας καὶ τὸ κακό.

*

Ἄββᾶς Ἡσαΐας ἔλεγε· — Κάθε ἄλλο παρὰ σοφία εἶναι, τὸ νὰ λέῃ κανεὶς πολλά. Σοφία εἶναι, τὸ νὰ μιλήσῃ ὅταν πρέπει, καὶ τὸ νὰ λῆς αὐτὸ πού πρέπει. Καλύτερά σου εἶναι, νὰ κάνῃς τὸν ἀνήξερο καὶ τὸν ἀνίδεο καὶ στὴν περίστασιν ἀκόμη πού ἔνα πρᾶγμα τὸ ξέρεις καλά. Ἔτσι θὰ ξεφύγῃς ἀπὸ πολλὰς δυσκολίες καὶ μπερδεσιές. Ποτέ σου λοιπὸν νὰ μὴν καυχίῃσαι γιὰ τὴ μάθησή σου καὶ γιὰ τὶς γνώσεις σου. Γιατὶ στὴν πραγματικότητα, κανεὶς μας τίποτα καὶ γιὰ τίποτα δὲν ξέρει τὴν ἀλήθεια.

*

Ὁ ὄσιος Ἐφραίμ ἔλεγε· — Γιὰ νὰ ζήσῃ κανεὶς ἡσυχος καὶ ἀπερίσπαστος, τὸ πρῶτο πού πρέπει νὰ μάθῃ εἶναι, ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἐγκράτεια καὶ νὰ σωπαίῃ. Αὐτὸς πού μιλεῖ ἄσκοπα καὶ πολλά, συχνὰ παρεξηγιέται· καὶ γίνεται ἀφορμὴ γιὰ φιλονεικίες. Ἄν κρατᾷ ὅμως σφραγισμένα τὰ χεῖλη του, κανένα δὲν δυσαρρεστῆ καὶ γίνεται ἀπὸ ὄλου ἀγαπητός. Ὁ ἀθλητής, ὅταν ἀγωνίζεται, κρατεῖ πάντα σφαιλιστὸ τὸ στόμα του. Ἔτσι νὰ κάνῃς κι' ἐσύ, ἀδελφέ μου· σφίγγε κι' ἐσύ τὰ χεῖλη σου, κι' ἀπόφευγε τὴν περισσολογία, γιὰ νᾶχῃς ἡσυχία καὶ γαλήνη. Ὁ φλύαρος ἄνθρωπος σ' ὅλους εἶναι βαρετός. Τὸν ὀλιγόλογον ὅμως, ὅλοι τὸν ἀγαποῦνε. Τὸ περιβόλι πού δὲν ἔχει φράχτη καταπατιέται ἀπὸ τὸν καθένα καὶ ρημάζει. Κι' αὐτὸς πού δὲν προσέχει τὰ λόγια του κι' ἔχει ἀπύλωτο τὸ στόμα του, θὰ χάσῃ τὴν καρποφορία του. Ἡ σιωπὴ στὸν ἄνθρωπο εἶναι, ὅτι εἶναι τὸ χαλινάρι στοῦ ἄλογο. Κι' ὅποιος δὲ βάζει χαλινάρια στὰ λόγια του, τὸ τέλος του εἶναι κακό καὶ πέφτει σὲ χίλιες δυὸ συμφορές.

Ὁ Ἀββᾶς Ἰωσήφ ἐρώτησε κάποτε τὸν Ἀββᾶ Νισθερό· — Τί νὰ κάμω, Γέροντά μου, μὲ τὴν γλῶσσά μου, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ τὴν τιμονέμω;

Καὶ τ' ἀπάντησεν ὁ Γέροντας· — Πές μου, Ἀββᾶ μου, ἀναπαύεσαι καὶ βρίσκεις ἀνάπαυση, ὅταν μιλήσῃς; Κι' κείνος τ' ἀποκρίθηκεν — Ὅχι.

Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν βρίσκεις ἀνάπαυση, τοῦ εἶπεν ὁ Γέροντας, κάλλιο σου εἶναι νὰ σωπαίνῃς. Κι' ἂν σοῦ λάχῃ νὰ βρεθῆς σὲ μέρος ποὺ γίνονται πολλὲς ὁμιλίαι, ἐσὺ νὰ προτιμᾷς ν' ἀκούῃς, παρὰ νὰ μιλήσῃς. Καὶ σιγὰ σιγὰ, θὰ συνηθίσῃς. Λένε γιὰ τὸν Ἀββᾶ Ἀγάθωνα, πὼς τρία ὀλόκληρα χρόνια ἔβαζε στὸ στόμα του ἓνα λιθάρι, ὡσότου κατάρθωσεν νὰ μὴ μιλήῃ. Κι' ἐσὺ λοιπὸν νὰ μιμηθῆς τὴν ὑπομονὴ τοῦ Γέροντα. Ἡ ἂν δὲν τὸ μπορῆς, νὰ πασχίζῃς νᾶσαι πάντα σου ταπεινός.

*

Δυὸ ἀδελφοὶ ἐξεκίνησαν ἀπὸ κάποια σκῆτη, γιὰ νὰ πᾶνε νὰ συναντήσουν τὸν Ἀββᾶ Ἀντώνιο. Ἐμπήκανε λοιπὸν σ' ἓνα καράβι· καὶ μαζί τους μπήκε καὶ κάποιος Γέροντας, ποὺ δὲν εἶχανε καμμιά γνώρα μαζί του, καὶ ποὺ εἶχε μπαρκάρει κι' αὐτὸς γιὰ τὸν ἴδιον, ὅπως κι' αὐτοὶ, σκοπὸ.

Σ' ὄλον λοιπὸν τὸ ταξίδι οἱ δυὸ αὐτοὶ ἀδελφοὶ ἦτανε ξαπλωμένοι καὶ μιλοῦσαν ἀδιάκοπα· πότε γιὰ διάφορα Πατερικὰ ρητὰ, καὶ πότε γιὰ τὰ ἐργόχειρά τους· ὁ δὲ Γέροντας ἐσώπαινε.

Ὅταν λοιπὸν ἀποβιβασθήκανε κι' ἐπήγανε στὸν Ἀββᾶ Ἀντώνιο, εἶπε στοὺς ἀδελφοὺς — Βλέπω, ἀδελφοί μου, πὼς εἶχετε πολὺ καλὴ συντροφιά στὸ ταξίδι σας, τὸν Γέροντα ἀπὸ ἐδῶ. Κι' ἐσὺ, Γέροντά μου, εἶπε κατόπιν στὸ Γέροντα, βρῆκες συντροφιά σου καλοὺς ἀδελφούς.

Κι' ἀποκρίθηκεν ὁ Γέροντας· — Καλοὶ κι' ἅγιοι εἶναι, Γέροντά μου. Μὰ ἡ αὐλὴ τους δὲν ἔχει πόρτα. Κι' ὅποιος θέλει μπορεῖ νὰ μπῆ ἐλεύθερα στὸ σταῦλό τους καὶ νὰ τοὺς κλέψῃ τὰ ζωντανά τους.

Καὶ μὲ τὰ λόγια του αὐτὰ ἐννοοῦσε πὼς στὸ τόμα τους, ἐντελῶς ἀστόχαστα κι' ἀσυλόγιστα, δὲν ἐσταμάτησε διόλου ν' ἀραδιάζῃ, ὅτιδῆποτε ἐρχόντανε στὸ νοῦ τους...

Δὲν πρέπει νὰ καταριώμαστε.

Διήγησις τοῦ Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου.

Στὴν περιοχὴ τῆς Νουρσίας ἐζοῦσαν δυὸ Μοναχοὶ μιὰ ζωὴν ἀσκητικὴ καὶ γιομάτην ἀγιότητα. Κι' ὁ μὲν ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἐλεγόντανε Εὐτύχιος, ὁ δὲ ἄλλος Φλωρέντιος.

Τοῦ Εὐτυχίου λοιπὸν ὑπερεπλήθαινε κι' ἐμεγάλωνε ὀλοένα ὁ

πνευματικός του ζήλος και ἡ θερμότητα τῆς πίστεως του, κι' ἔσωζε πολλές ψυχές, κι' ἀγωνιζότανε μὲ τὶς διδασκαλίες του νὰ τὶς φέρῃ κοντὰ και νὰ τὶς συμφιλιώσῃ μὲ τὸ Θεό. Καὶ στὸ τέλος, οἱ ἀδελφοὶ κάποιου γειτονικοῦ Μοναστηριοῦ ἐπέσανε στὰ πόδια του, καὶ τὸν θερμοπαρακαλέσανε νὰ δεχθῆ νὰ γίνῃ Ἡγούμενός τους· κι' ἐκεῖνος ἐκάμφθηκεν ἀπὸ τὰ παρακάλια τους κι' ἐδέχθηκε· καὶ πολλοὺς ἀπὸ τὴν ἁγίαν ἐκείνη Σύναξη τοὺς ὠδήγησε στὴν τελειότητα. Γι' αὐτὸ, κι' ὅταν ἀπόθανε, ὁ Θεὸς τὸν ἐδόξασε μὲ θαυματουργίες· καὶ μὲ τ' ἅγια φορέματά του καὶ ἡ ξηρασία τῆς γῆς ἐλύθηκε κάποτε· καὶ πολλοὶ ἐγινήκανε καλὰ καὶ γιατρευθήκανε τελείως ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια τους.

Ὁ Φλωρέντιος δὲ ἐξακολούθησε τὴν ἀσκητικὴν του ζωὴν· κι' ὅταν ἔφυγεν ὁ Εὐτύχιος γιὰ τὸ Μοναστήρι, ἀπόμεινε μονάχος του στὸ ἴδιο κελλί πού ἐμένανε προητέρα οἱ δύο τους· κι' ἐζούσεν εἰρηνικὰ καὶ μὲ προσευχές, παρακαλώντας τὸν παντοδύναμο Θεὸ νὰ τὸν βοηθῆ καὶ νὰ τοῦ δίνῃ δύναμιν νὰ βαστάξῃ τὴ μοναξιά του.

Μιὰν ἡμέρα λοιπόν, ὅταν ἐτελείωσε τὴν προσευχὴν του, ἐβγήκεν ἀπὸ τὸ κελλί του. Καὶ τότε, εἶδε νὰ στέκεται ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ κατώφλι τῆς ἐξώπορτᾶς του μιὰ ἀρκούδα, πού ἔσκυβε τὸ κεφάλι τῆς πρὸς τὴ γῆν, κι' ἐφανέρωνε, μὲ τὴ στάση τῆς αὐτῆς, πὼς τὴν εἶχε στείλει ὁ Θεός, γιὰ νὰ τὸν ὑπηρετῆ. Κι' ὅταν ἀντιλήφθηκε τὴν αἰτία τοῦ ἐρχομοῦ τῆς ἀρκούδας, ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τοῦ Θεοῦ εὐχαρίστησε γονατιστὸς τὴν μεγαλωσύνην του· κι' ἐπειδὴ εἶχε τέσσερα πρόβατα, πού τ'ἀβοσκεν ὁ ἴδιος, τῆς τὰ παράδωκε νὰ τὰ βόσκη, λέγοντάς της — Σοῦ τὰ παραδίνω. Πάρε τα λοιπόν, καὶ πήγαινέ τα στὴ βοσκὴ. Καὶ τὸ βράδυ, κατὰ τὰς ἕξαι ἡ ὥρα, νὰ ξαναγυρίσῃ μαζί τους.

Καὶ ἡ ἀρκούδα τὰ παράλαβε τὰ πρόβατα καὶ τ'ἀβγαλε νὰ βοσκῆσούν. Κι' ὅταν ἦλθεν ἕξαι ἡ ὥρα, τὰ ξαναγύρισε πίσω, ὅπως τὴν διέταξε. Κι' αὐτὸ γινότανε καθημερινά· καὶ μονάχα τὶς ἡμέραις πού ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἐνήστει, τῆς εἶχε παραγγεῖλει νὰ γυρίξῃ στὶς ἐνῆαι τὸ βράδυ.

Κι' ἔτσι γινότανε πάντα· καὶ ἡ ἀρκούδα ἔβοσκε προσεκτικὰ καὶ μ' ἐπιμέλεια μεγάλῃ τὰ πρόβατα· καὶ ἡ φήμῃ γιὰ τὸ θαῦμα αὐτὸ διαδόθηκε παντοῦ καὶ σ' ὅλη τὴ χώρα.

Τέσσαρες λοιπόν ἀδελφοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητῆς καὶ τοὺς ὑποτακτικούς τοῦ εὐλαβεστάτου Εὐτύχιου, ἐφθόνησαν γιὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ. Κι' ὁ Σατανᾶς ἐτρύπωσε μέσα τους καὶ τοὺς ἀναστάτωνε· ἐπειδὴ ἐνῶ ὁ Φλωρέντιος ἐφαινότανε μέγας καὶ λαμπρὸς στὰ μάτια τοῦ κόσμου, ὁ δάσκαλός του ὁ Εὐτύχιος δὲν ἔκανε κι' αὐτὸς θαυματουργίες. Κι' ἀπὸ τὴ ζήλεια τους, κι' ἀπὸ τὸ φθόνον τους, ἔστησαν καρτέρι, κι' ἐσκότωσαν τὴν ἀρκούδα.

Ἐβράδυνασε λοιπόν· κι' ἐπειδὴ ἡ ἀρκούδα δὲν φάνηκε τὴν ὥρα ποὺ ἔπρεπε, ὅπως τὸ συνήθιζε, ὁ Φλωρέντιος τὴν ἐπερίμενε κι' ἀνησυχοῦσε. Κι' ὅταν ἐνύχτωσε πλέον καὶ δὲν ἐφάνηκε καθόλου ἡ ἀδελφή του —ὅπως ἀπὸ τὴν πολλή του καλωσύνη συνήθιζε νὰ τὴν ὀνοματίζει — ἄρχισε νὰ στενοχωριέται πολὺ. Κι' ὅλη τὴν νύκτα τὴν ἐπέρασεν ἀγρυπνος καὶ καταστενοχωρημένος. Καὶ τὸ πρωῖ, συναυγα ἀκόμα, ἐτράβηξε κατὰ τὰ χωράφια, κι' ἔψαχνε παντοῦ, ἀναζητώντας τὴν ἀρκούδα καὶ τὰ πρόβατα μαζί. Καὶ στὸ τέλος, τὴ βρῆκε σκοτωμένη. Ἀναζήτησε λοιπόν, κι' ἔμαθε ποιοὶ ἦτανε αὐτοὶ ποὺ τὴ σκότωσαν. Καὶ βυθίσθηκε στὴ θλίψη καὶ στὰ δάκρυα, θρηνώντας περισσότερο γιὰ τὴν κακία τῶν ἀδελφῶν, παρὰ γιὰ τὸν φόνο τῆς ἀρκούδας.

Ὅταν λοιπόν τῶμαθε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ὁ σεβάσιμος Εὐτύχιος τὸν ἐκάλεσε κοντά του καὶ προσπαθοῦσε νὰ τὸν παρηγορήσῃ. Κι' ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Φλωρέντιος, ποὺ ἦτανε φαρμακωμένος ἀπὸ τὴ θλίψη καὶ τοῦ ἐδάγκωνεν ὁ πόνος, τοῦ εἶπε κατασυγκινημένος — Ἔχω τὰ θάρρητά μου καὶ τὴν ἐλπίδα μου στὸ Θεό, πῶς δὲν θ' ἀφήσῃ ἀτιμώρητους στὴν ζωὴν αὐτὴν, αὐτοὺς ποὺ ἐσκότωσαν τὴν ἀρκούδα, ποὺ ἡ κακομοίρα δὲν τοὺς εἶχε βλάψει σὲ τίποτα.

Κι' ἀμέσως, ὕστερα ἀπὸ τὴν δέσῃ του αὐτῇ, ἐπακολούθησε καὶ ἡ τιμωρία τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ ποὺ ἐσκότωσαν τὴν ἀρκούδα ἐπάθανε λέπρα. κι' ἐσάπισε τὸ κορμί τους· καὶ στὸ τέλος ἀπόθαναν.

Κι' ἀπὸ τὸ συμβᾶν αὐτό, ἐταράχθηκε φοβερὰ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ Φρουμέντιος. Γιατὶ ἐφοβήθηκε, πῶς τῶπαθαν αὐτό, ἐπειδὴ τοὺς καταράσθηκε. Κι' ἀποκαλοῦσε τὸν ἑαυτό του φονεῖρα τους· κι' ὅλη του τὴ ζωὴ δὲν ἔπαυσε νὰ κλαίῃ γι' αὐτοὺς καὶ νὰ παρακαλῇ νὰ τοὺς ἐλεηθῇ ὁ Θεὸς καὶ νὰ τοὺς συγχωρέσῃ τὴν ἁμαρτία τους. Καὶ ἡ πεποίθησή μας εἶναι, πῶς ὁ παντοδύναμος Θεὸς τῶκαμεν αὐτό, γιὰ νὰ μὴν ξανατολήσῃ ὁ καλῶτατος καὶ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ἀπὸ ὀποιαδήποτε ταραχὴ κι' ἂν συγκλονιζότανε, νὰ ξαναστομίση τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς κατάρρας.

— Πέτρος. Τόσο λοιπόν βαρὺ ἁμάρτημα εἶναι ἡ κατάρρα, σὰν τύχη νὰ μᾶς κυριέψῃ ὁ θυμὸς καὶ καταρασθοῦμε κάποιον;

— Γρηγόριος. Γιατὶ μ' ἐρωτᾷς, Πέτρο, ἂν εἶναι μεγάλη καὶ βαρεῖα ἁμαρτία, ἀφοῦ ξέρεις, πῶς ὁ θεὸς Παῦλος λέει πῶς «Οἱ ὑβριστές, ποτέ τους δὲν θὰ κληρονομήσουνε τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ»; Ἀπὸ αὐτὸ θὰ καταλάβῃς ἂν εἶναι βαρεῖα ἁμαρτία ἡ κατάρρα, ἀφοῦ τοὺς ἀποστερεῖ τὴν κληρονομία τῆς οὐράνιας Βασιλείας.

Ἀπόδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Διὰ τὴν κατάρτισιν ὀρθοδόξου φρονήματος

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἀναστήματα τῆς Χάριτος, πού συνέχισαν τὸ ἔργο τῶν Ἀποστόλων. Δοσμένοι μὲ ψυχὴ καὶ σῶμα στὸν Χριστό, δοκιμασμένοι πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως στὸν στίβο τῶν ἀρετῶν, ἀξιώθηκαν μεγάλου φωτισμοῦ καὶ ὀρθοτόμησαν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας μὲ τὴν πολιτεία τους, μὲ τὸ κήρυγμά τους καὶ μὲ τὰ γεμᾶτα ἀπὸ θεία σοφία συγγράμματά τους. Εἶναι, ὅπως τοὺς περιγράφει τὸ γνωστότατο ὠραῖο δοξαστικό, οἱ πολύφωτοι ἀστέρες τοῦ νοητοῦ στερεώματος, τὰ πάγχρυσα στόματα τοῦ Λόγου, οἱ θεηγόροι ὀπλίται τῆς παρατάξεως Κυρίου, οἱ δυνατοὶ χειρισταὶ τῆς σφενδόνης τοῦ Πνεύματος, μὲ τὴν ὁποία συνέτριψαν τὴν πλάνη. Τὰ κείμενά τους κ' οἱ βίοι τους ἀποτελοῦν ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πολύτιμα τμήματα τῆς πνευματικῆς προίκας τῆς Ἐκκλησίας, τὸ σπουδαιότερο μετὰ τὴν Ἁγία Γραφή. Τὰ ὅσα ἐδίδαξαν κ' ἔγραψαν, εἶναι μιὰ μεγαλειώδης ἀπόρροια τῆς ἐμβαθύνσεώς τους στὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ, μιᾶς ἐμβαθύνσεως, πού δὲν ἔγινε μονάχα μὲ τὸν νοῦ, ἀλλὰ παράλληλα καὶ μὲ τὴ ζωὴ. Διότι ἐφήρμοζαν τὶς ἐντολές τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὶς πιὸ μικρὲς ὡς τὶς πιὸ μεγάλες, καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶχαν καὶ τόσο φωταυγῆ σκέψι, τόσο προχωρημένη νοητικὴ εἴσοδο στὰ μυστήρια τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Τὸ ὕψος τῶν θεολογικῶν τους ἐνατενισμῶν κ' ἡ εὐστάθεια τῶν δογματικῶν τους ἀποφάνσεων ἐξηγοῦνται μονάχα μὲ τὸ ὅτι ὄχι ἀπλῶς μελετοῦσαν «ἡμέρας καὶ νυκτός» τὴ Γραφή, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὸ ὅτι τὴ ζοῦσαν κ' ἀνέπνεαν μέσα της, φιλοτιμούμενοι νὰ εὐθυγραμμίζουν τὸν βίο τους καὶ τὴν καρδιά τους μὲ τὶς ἐπιταγές της.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπῆρξαν ὅλοι καὶ κατὰ κόσμον σοφοί. Ἀπεναντίας, θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς, ὅτι οἱ Κλήμεντες, οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Δαμασκηνοὶ εἶναι μιὰ μερίδα ὀλιγάριθμη μπροστὰ στὴν ὑπόλοιπη πατερικὴ χορεία, πού περιλαμβάνει τοὺς Ἀντωνίους, τοὺς Σπυρίδωνες, τοὺς περισσοτέρους Νηπτικούς, πατέρες πού ἦταν σχεδὸν ἀποκλειστικὰ «διδασκτοὶ Θεοῦ», ἀναλφάβητοι στὴ θύραθεν σοφία ἢ φοβερὰ ἐπιλήσιμονές της. Ὅπως στὴν Καινὴ Διαθήκη, ὅλοι οἱ συγγραφεῖς της, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Παῦλο, τὸν Λουκᾶ κ' ἴσως τὸν Ἀπολλῶ, ἂν παραδεχθοῦμε ὅτι αὐτοὺς ἔγραψε τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή, ἦταν βγαλμένοι μονάχα ἀπὸ τὸ ὑπερῶο τῆς Πεντηκοστῆς κ' ὄχι ἀπὸ ἄλλη σχολή, ἔτσι, κατὰ κάποια ἀναλογία, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Πατέρες, τοὺς συνεχιστὰς τῶν Ἀποστόλων, ἦταν «ιδιώται» στὸν κοσμικὸ λόγο

καὶ τῆ φιλοσοφία τὴν ἐξωχριστιανική, «μωρὰ καὶ ἐξουθενωμένα» τοῦ κόσμου τούτου, νῆπιον στὰ θύραθεν, ἀπόφοιτοι καὶ προλύτες τοῦ ὑπερφύου τῆς Πεντηκοστῆς κί' ἄγευστοι κάθε ἄλλης παιδείας ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνη τοῦ Κυρίου.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι μονάχα ὅσοι κατέλιπαν συγγράμματα, ἀλλὰ κί' ὅσοι τὴν ἐποίμαναν κατὰ καιροῦς μὲ σπερεδ φρόνημα κί' ὅσιο βίο, ὅσοι ἐδίδαξαν μονάχα μὲ τὸ στόμα ὅπως ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὅσοι ἐψήφισαν στὶς συνόδους τὴν ὀρθοδοξία, ὅσοι ἤξεραν βαθειά τῆ Γραφῆ καὶ τῆ ζοῦσαν ἄλλο τόσο βαθειά, ὅπως ὁ ἀποστηθιστῆς τῆς Ἀντώνιος ὁ Μέγας, ὁ ὑπερασπιστῆς τῆς ἀπλοϊκῆς τῆς γλώσσας πρῶην βοσκὸς κί' ἀγράμματος Σπυρίδων ὁ Τριμυθοῦντος καὶ τόσοι ἄλλοι, πού ἔλαμψαν μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ βίου τους καὶ τὴν εὐαγγελική τους ἀκτινοβολία, ὅπως οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Νηπτικούς, πού ἔγραψαν ὄρους τῆς ἐνδοτέρας θεολογίας μὲ ἀπλουστάτη ἔκφρασι, παρθενικά ἄσπιλη ἀπὸ τῆ θύραθεν σοφία. Μέσα, λοιπόν, καὶ στῆ διασωζομένη πατερικῆ γραμματεία, κατέχουν μεγάλο μέρος οἱ ἀπαίδευτοι κατὰ κόσμον διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ τὰ παραπάνω, δὲν θέλουμε νὰ μειώσουμε τὴν ἀνεκτίμητη πραγματικὰ κληρονομία, πού ἄφησαν στὴν Ἐκκλησία ὄλων τῶν γενεῶν οἱ κάτοχοι καὶ τῆς θύραθεν σοφίας Πατέρες. Ἀπλῶς, θέλουμε νὰ ὑπογραμμίσουμε, ὅτι δὲν εἶναι οἱ μόνοι, ὅπως συνήθως σκέπτονται οἱ πολλοί, ὅταν ἀκοῦνε ἢ διαβάζουν τὸν ὄρο Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ κύρια γνωρίσματα τοῦ Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι δύο: ἡ πολλὴ ἀγιότης κί' ἡ ὀρθόδοξος ἀκτινοβολία. Ἡ δευτέρη δὲν συνυπονοεῖ ὅπωςδῆποτε τὸν γραπτὸ λόγο καὶ μάλιστα τὸν ἔντεχνο κί' ἐκτιμητὸν γενικὰ μέσα στὴν παγκόσμια φιλολογία. Πρέπει, λοιπόν, νὰ ἔχουμε μιὰ πλατύτερη ἀτίληψι γιὰ τὴν ἔννοια καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ μὴ τοὺς περιορίζουμε στὰ πλαίσια τοῦ γνωστοῦ θεολογικοῦ κλάδου, δηλαδὴ τῆς Πατρολογίας.

Μιὰ πλευρὰ στὴν προσπάθεια πού γίνεται σήμερα γιὰ τὴ γόνιμη ἐπιστροφή στὴν παράδοσι, εἶναι κί' οἱ πατερικὲς σπουδές. Αὐτές, λοιπόν, οἱ σπουδές πρέπει νὰ ἔχουν μιὰ εὐρύτερη ἔκτασι, σύμφωνα μὲ τὰ ὅσα εἶπαμε παραπάνω. Ὅταν λέμε πατερικὲς σπουδές, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ νοοῦμε τὸ πατρολογικὸ ὑλικό, ἀλλὰ πέρα ἀπ' αὐτὸ ἕνα ὑλικὸ πού παρέχει ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας. Πρέπει νὰ ἔλθουμε κοντὰ σὲ ὅλα τὰ μεγάλα ἀναστήματα τῆς ποιμαινούσης καὶ διδασκούσης Ἐκκλησίας, πρὸς ὅλους τοὺς γνωστοὺς Πατέρες τῆς, πού εἶτε μὲ τὸν λόγο εἶτε μὲ τὰ ἔργα συνέτειναν στὸ νὰ κρατηθῆ καὶ νὰ κραταιωθῆ μέσα στοὺς αἰῶνες ἡ ἀμώμητη ὀρθόδοξος πίστις. Ὅσο

εἶναι Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας ὁ πολυγράφος Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, ἄλλο τόσο εἶναι κί' ὁ Νικόλαος Μύρων.

Εἰδικώτερα δὲ γιὰ ἐκείνους ἀπὸ τοὺς Πατέρες ποὺ ἄφησαν πίσω τοὺς συγγράμματα, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἐκτιμοῦμε τὴν ποιότητα καὶ τὴ χρησιμότητα τῆς κληρονομίας τοὺς μὲ βασικὸ κριτήριον τὴν ἀρ-
χαιότητα, λογαριάζοντας πρὸ ἀξιοπροσέκτους τοὺς ἀποστολικούς ἢ ἐκείνους τοῦ λεγομένου χρυσοῦ αἰῶνος ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους. Ἀπεναντίας, ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις, πολυτιμώτερον ὕλικον θεολογίας καὶ ἐποικοδομητικότητος μᾶς παρέχουν ἄρκετοὶ ἀπὸ τοὺς μεταγενε-
στέρους, γιὰτὶ ἀντιπροσωπεύουν μιὰ πείρα μυστικῆς πλουσιώτερης, μιὰ ἐμβάθυνσι φωτιστικώτερη. Ὁ Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος κί' ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς —γιὰ νὰ κάνουμε μιὰ πρόχειρη ἐπὶ μέρους σύγκρισιν— εἶναι πρὸ ἀξιοπρόσεκτοι κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος ἀπ' ὅτι ὁ Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας ἢ ἀκόμα κί' ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης. Εἶναι κομισταὶ κί' ἀνταυγασταὶ μιᾶς βαθύτερης πείρας, ποὺ γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ ἡ Ἐκκλησία ἔπρεπε νὰ περάσουν αἰῶνες.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ Χριστιανικὴ προσωπικότης. — Πρω-
τος. Χρυσοστόμου Γαλιούρη, Ψάλατε συνετώς». — Χριστοφόρου Κα-
λύβα, Ἱεροκλήρυκος Ἰ. Μ. Χαλκίδος, Ἀδελφικὰ Γράμματα (Τέλος). —
Αἰδεσ. Τζάνου Γουτᾶ, Οἱ μικρόσχημοι μοναχοὶ — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας»
Μέρος δεύτερον. Ἐπιστασίαι καὶ διδάγματα ψυχοφελῆ καὶ σωτηριώδη ἀπὸ
τὴν Ἐξοδον, ὑπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρους, Ἀπόδοσι Θεοδόση Σπε-
ράντσα — Βασ. Ἡλιάδης, Ἡ ἀγιοποίησις ἐνὸς Ἱεράρχου καὶ μοναχοῦ
ποὺ ἔθεσε τὴν πίστιν του καὶ τὸν ἀσκητισμὸν του ὑπεράνω ὅλων τῶν
γῆινων ἀγαθῶν. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Ἐυεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ
ἠθικῶν διδασκαλιῶν (Ἀπόδοσις Ἀνθίμου Θεολογίτη). — Βασ. Μουστά-
κη, Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχ. ἐπιταγὰς πρὸς
τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφη-
μέριος», ὅπως σημειώσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν
τῆς ἀποστολῆς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
Ὁδὸς Φιλοθέης 19 — Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἰασίου 1. Ἀθῆναι.